SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 30
35/2015
5. september 2015

Cena 0,50 €

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845 VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

PREBIEHA DEŠTRUKCIA PRÁVNEHO ŠTÁTU Strana 4.

SCHWARZENBERG POMENOVAL SITUÁCIU PRAVÝM MENOM Strana 5.

RUDAVSKÝ UŽ NEPLAČE ZA ROZBITÝMI SOCHAMI Strana 6.

SLOVENSKÍ SUDCOVIA MAJÚ DOSŤ ZLÚ POVESŤ Strana 7.

HOKEJOVÝ RYTIER BEZ BÁZNE A HANY Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Určite nie som sám, kto má citový vzťah k jeseni. Podľa mojej, do istej miery subjektívnej teórie sa ročné obdobia dajú vnímať nasledovne. Jar je časom zrodu. Na Slovensku sme od pradávnych čias práve na jar hádzali do riek či potokov Morenu, symbol smrti. Leto sa nám javí ako búrlivá slávnosť slnka. Jánske ohne na slovenských vrchoch, ale aj pot a ťažká práca pri žatve. Poznáme slovné spojenie „letné lásky“. O tých sa hovorí, že ako rýchlo v slnečnej páľave vzbĺknu, tak rýchlo aj zhoria. Zhoria s prichádzajúcou jeseňou. „No máj im málo šťastia dal a krátke bolo leto. Len jeseň, tá vie o všetkom, a jeseň nepovie to.“ Napísal vo svojej básni Jesenná láska Miroslav Válek. Určite jeden z najväčších slovenských básnikov 20. storočia. Ročné obdobie, ktoré nám už ohlasuje svoj príchod, inšpirovalo viacero našich veľkých poetov. „Na chotári malá jeseň sedí, v kalnom striebre nebies ospalých. Navlieka si na povrázky z medi lastovičiek modré koraly,“ napísal Milan Rúfus, ďalší z našich bardov, na ktorých v dnešnej chaotickej a sebeckej dobe zabúdame. Ale vráťme sa naspäť k mojej teórii o ročných obdobiach. Kým je leto výbuchom rastu, búrlivým obdobím, v ktorom sa tvoria šťavy napríklad vo viniči, tak jeseň je časom zberu úrody. Myslím si, že nielen tej skutočnej, na ktorú si môžeme siahnuť, ale aj tej duchovnej, tej ľudskej. Zrejme tak voľajako vznikla dnes už fráza „jeseň života“. Práve preto je podľa mňa jeseň najmagickejším ročným obdobím. Časom pravdy a bilancovania. Lebo potom prichádza zima, obdobie chladu, a ako naši predkovia verili aj obdobie smrti pre celú prírodu. Tá vstane z mŕtvych tak ako náš Pán s príchodom novej jari. Verím, že pokiaľ je doba vykĺbená z pántov, reagujú na to aj ročné obdobia. Preto prajem všetkým Slovákom tú pravú farebnú jeseň, ktorá ponúka tie najlepšie scenérie na osobnú bilanciu.

Maroš M. BANČEJ

R - 2015028

NEOGRAFIA MARTIN
www.neografia.sk

Cenu Matice slovenskej si na Hontianskej paráde prevzalo takmer šesťdesiat osobností

Tradičné vzory pre mladých matičiarov

Pavol JAVORSKÝ, TASR, teraz.sk – Foto: René ŠKANDÍK

Cenu Matice slovenskej si na Hontianskej paráde prevzalo takmer šesťdesiat osobností kultúrneho a spoločenského života z domova i zo zahraničia. Z Hontianskej parády v Hrušove, ktorej súčasťou sú tohto roku aj tradičné Národné matičné slávnosti, si cenu MS odniesol napríklad František Merka z Čerpotoku v Rumunsku za udržiavanie tradícií a dedičstva slovenskej kultúry v povedomí rumunských Slovákov.

Správca MS M. Smolec odovzdáva medailu K. Melegovej-Melichovej, predsedníčke MS v Srbsku.

Predseda MS M. Tkáč s oceneným I. Paškom, potomkom správcu Matice J. Pašku.

Ako povedal predseda MS Marián Tkáč, „František Merka je zakladateľom a organizátorom známeho Medzinárodného folklórneho festivalu Čerpotok, kde sa už jedenásť rokov stretávajú mladí aj starší Slováci z Rumunska, zo Srbska, z Chorvátska, Poľska, Maďarska, zo Slovenska a z ďalších európskych krajín“. Ocenenie MS dostala aj predsedníčka Matice slovenskej v Srbsku. „Katarína Melegová-Melichová je dlhoročnou vedúcou osobnosťou Slovákov v Srbsku a aj vďaka nej slovenská menšina tam žije plnohodnotným kultúrnym životom,“ doplnil M. Tkáč.

■ OCENENÍ MATIČIARI

Z domácich matičiarov bol ocenený napríklad bývalý novinár Ivan Paška za film Matičiar. „Film rozpráva príbeh o tom, ako bývalý správca MS Juraj Paška na konci šesťdesiatych rokov pomohol zabrániť zámeru pražského vedenia komunistickej strany zlikvidovať Maticu,“ vysvetlil predseda MS. Za dlhoročnú činnosť v Matici bola ocenená aj Jolana Lenčešová z Močenka, Martin Bodis, riaditeľ ZŠ kráľa Svätopluka zo Šintavy, Vincent Hmozdík z Levíc, ako aj deväťdesiatročný Ondrej Stračina zo Zvolena. V tradícii oceňovať osobnosti pri príležitosti Pamätného dňa Matice slovenskej, ktorým je štvrtý august, bude MS pokračovať aj naďalej. Potvrdil jej predseda. „Matica slovenská chce oceňovaním osobností urobiť z nich vzor pre mladých matičiarov i ostatných občanov Slovenska.“ Budúcoročné Národné matičné slávnosti, na ktorých ocenia ďalšie osobnosti spoločenského i kultúrneho života, budú v Komárne.

■ AJ O ROK

Vyvrcholením kultúrneho programu na Hontianskej paráde v Hrušove, ktorú každoročne navštívi okolo dvadsaťtisíc návštevníkov, boli už tradične špičkové folklórne súbory. Tento rok sa k nim zaradil aj SĽUK a súbor Zemplín. „Hontianska paráda je výnimočný festival ľudovej tvorby, remesiel a návykov našich predkov. Medzi tisíckami prítomných som videl množstvo mladých ľudí. Práve mladí boli organizátormi jednotlivých dvorov, kde prezentovali zručnosti našich starých otcov a matiek. Naplnilo ma to pocitom, že naše slovenské zvyklosti prežijú. Aj túto neprajnú dobu globalizácie a manipulácie. Počas leta je celé Slovensko polepené bilbordmi, ktoré propagujú nízku úroveň modernej kultúry, ako metal, rap či iné hudobné štýly. Prosím..., ale prečo komerčná scéna finančne nepodporí desiatky výnimočných folklórnych podujatí, ako je napríklad aj Hontianska paráda,“ uviedol pre SNN správca Matice M. Smolec a dodal, že Matica slovenská sa bude aj na budúci rok aktívnejšie podieľať na organizácii tohto festivalu. „Mojou predstavou je Matičný dvor – ako bol tento rok, kde sa prezentovali slovenské kroje a predávali knihy, ale rozšírený o ľudovú zábavu a občerstvenie podľa tradičných receptov.“

3 OTÁZKY PRE:

Mgr. Ľuboša KRNA, hovorcu Slovenského vodohospodárskeho podniku

Vodné nádrže suchá ešte nevypili

● Nedostatok vlahy vyvoláva otázku, ako hospodárime s vodou v súčasnosti?

Slovenský vodohospodársky podnik, š. p., eviduje len znížené hladiny riek, ktoré nám vodohospodárom určite nenarobia také škody, ako by to bolo v opačnej situácii, keby nás tu „strašili“ povodne. Treba však poznamenať, že vplyvom prehriatej vody v nízkych hladinách riek a potokov sme už na niektorých miestach zaznamenali úhyny rýb. Lenže tam, kde máme na vodných tokoch vodné nádrže, regulujeme prietok vody tak, aby aj pod nimi bol dostatok vody.

● Je stav naplnenosti našich vodných nádrží nejako výnimočne odchylný od dlhoročného priemeru?

Je taký istý, ako je bežný štandard po iné roky. Napríklad vodárenské nádrže Bukovec, Málinec, Hriňová, Klenovec a Turček, z ktorých odoberajú pitnú vodu podniky vodární a kanalizácií, sú naplnené zhruba na 95 percent a ďalšie dve – Starina a Nová Bystrica na 85 percent, takže tam nehrozí nijaké obmedzenie dodávky pitnej vody. Naše dve najväčšie, tzv. vrcholové vodné nádrže – Liptovská Mara a Oravská priehrada, sú naplnené na 72 percent a 66 percent, takže majú aj dostatočnú rezervu pre prípad prívalových dažďov alebo dlhotrvajúcejšieho obdobia dažďov.

● Aké opatrenia SVP vykonal v záujme zamedzenia prípadným škodám z prívalových vôd?

Slovenský vodohospodársky podnik sa stará najmä o pravidelnú údržbu vodných tokov a vodných nádrží. Budujeme aj rôzne protipovodňové stavby v tých mestách a obciach, kde je povodňové riziko značné. Staviame poldre, taký sme napríklad vybudovali na Dobronivskom potoku povyše obce Dobrá Niva, ktorý tam pred rokom zabránil extrémnej povodni, taktiež sa nám už osvedčili dva poldre na okraji Brezna, na severovýchodnom Slovensku nad Bardejovom vynikajúco plní svoju úlohu polder Frička na potoku Kamenec a polder Vyšný Tvarožec na potoku Sveržovka. Najnovšie sme vybudovali aj polder Slatina na rovnomennom potoku pri obci Slatina, neďaleko Dudiniec.

Zhovával sa Ivan BROŽÍK
Foto: autor

V SNN 36/2015 SI PREČÍTATE

- Spomienka na spisovateľa a novinára Vladimíra Ferka, ktorý by mal práve deväťdesiat rokov
- Galéria Jána Koniarka v Trnave nepoľavuje a neustále pripravuje stále dynamické inštalácie
- Festival Slovákov a život v Čerpotoku na severovýchode Rumunska – dva rozdielne svety

Národ, ktorý si nepripomína svojich hrdinov, stráca vzory

Neomarxisti vedú civilizáciu k zániku

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: archív SNN

Za benzínovým čerpadlom pri obci Šulekovo sa týči nenápadný pamätník architekta Dušana Jurkoviča slovenským martýrom Viliamovi Šulekovi a Karolovi Holubymu. Nachádza sa blízko neslávne známej leopoldovskej väznice, ktorá sa po druhej svetovej vojne stala miestom utrpenia kresťansky a národne zmýšľajúcej inteligencie národa. Každoročne si obete komunizmu pod jej múrmi pripomínajú obete bývalého režimu. Stalo sa tak aj tohto roku.

Pod múrmi väzenia sa stretli politickí väzni komunizmu zo Slovenska i z Česka a azda prvý raz verejne zaznelo, že ak by Česi v roku 1946 nevolili komunistov, nemusel u nás zvíťaziť komunistický režim a nemuseli byť ani jeho obete.

■ **ZNIČUJÚCI PRÍVAL**

Európe i Slovensku v súčasnosti hrozí genocída rasy a zánik vlastnej civilizácie. Európske štruktúry sa k prívalu imigrantov stavajú laxne, dokonca upozorňujú obyvateľstvo, aby sa k nim nesprávalo nepriateľsky, nenávistne a zamlčiavajú, že prichádzajúci sa v novom prostredí neasimilujú, ale naopak požadujú, aby sa domáce obyvateľstvo prispôsobilo ich kultúrnym tradíciám.

Hrozba ovládnutia Európy islamistami je viac než reálna. Slovensko potrebuje odvážnych mužov i dnes. Komunistický útlak sa síce skončil v roku 1989, ale veľmi by sme sa mýlili, keby sme si mysleli, že pádom Berlínskeho múru odišiel do večnosti aj marxizmus. Postkomunistické štáty sa zbavili komunistických vlád, ale ocitli sa v Európe ovládanej neomarxistami. Preto európsky kontinent stráca svoje hodnotové piliere. Preto sa v EÚ prakticky presadzuje multikulturalizmus. Preto sú občania, ktorí bránia vlastnú kultúru pred deštrukciou, označovaní hanlivými nálepkami. Presne tak ako to robili komunisti. Dnes si poslanec NR SR dovolí nazvať ľudí protestujúcich proti islamizácii Európy „zmagorenými neonacistami“. Zdá sa, že bývalým režimom zmagorených neomarxistov je na Slovensku stále dosť.

■ **NÁRODNÍ MARTÝRI**

Revolučná vlna na konci štyridsiatych rokov 19. storočia, ktorá sa prevalila západnou a strednou Európou, zasiahla aj rakúsko-uhorskú monarchiu. V máji 1848 predniesli slovenskí národovci v Liptovskom Svätom

Pomník martýrov K. Holubyho a V. Šuleka.

Mikuláši Žiadosti slovenského národa. Nová uhorská vláda reagovala vyhlásením štatária v slovenských stoliciach. Štúr, Hurban a Hodža v Myjave založili Slovenskú národnú radu a v jej mene Štúr oficiálne vypovedal maďarskej vláde poslušnosť a vyzval Slovákov na boj za vlastnú slobodu a nezávislosť.

Práve v prvej etape Slovenského povstania zohrali jedinečnú úlohu dvaja slovenskí martýri, obaja Hurbanom ustanovení komisári Slovenskej národnej rady: Karol Holuby v Lubine a Viliam Šulek v Krajnom. Po bitke 28. septembra museli hurbanovci ustúpiť na Moravu, o čom Šulek nevedel. V Krajnom zorganizoval proti maďarskej garde obranu. Ozbrojení sedliaci nezvládli nápor maďarského vojska, Šuleka zajali a odviekli do Hlohovca. Mohol si zachrániť život, keby bol prisahal na maďarskú zástavu a prestúpil na maďarskú národnosť. Odmietol to, a tak ho súd v Hlohovci odsúdil ako buriča a jedného z veliteľov Slovenského povstania na smrť. Popravili ho 20. októbra 1848 pri Beregsegu, dnešnom Šulekove. Rovnako skončil Karol Holuby, ktorého ako jedného z vodcov Slovenského povstania a buriča odsúdili na smrť a popravili 26. októbra 1848 na tom istom mieste, kde obesili Viliama Šuleka. Ich statočnosť zaväzuje aj naše generácie.

Na Slovensku sa bojuje nevyhlásená vojna o vplyv na súdnu moc

Súboj Kiska – Pellegrini nerozhodne

Ivan BROŽÍK – Foto: internet

Prezident Andrej Kiska vyjadril presvedčenie, že jeho nedávna iniciatíva – podanie na Ústavný súd SR – vyjasní kompetencie prezidenta pri vymenovaní sudcov ústavného súdu jasne a jednoznačne. Predseda parlamentu Peter Pellegrini následne využil vlastné kompetencie.

Samotný Ústavný súd SR pri rozhodnutí o sťažnostiach nevymenovaných kandidátov na sudcov poskytol prezidentovi dve rozdielne stanoviská. Predseda Národnej rady SR Peter Pellegrini zas nevidí dôvod, aby na najbližšiu schôdzu parlamentu zaradil voľbu kandidáta na sudcu Ústavného súdu SR. „Pán prezident dostal šesť mien, no vymenoval len jednu kandidátku,“ povedal Peter Pellegrini po pracovnom obede s prezidentom Andrejom Kiskom. Podľa neho je teda na hlave štátu, aby z piatich mien, ktorých nositeľov regulárne zvolil parlament, vybral dvoch ústavných sudcov.

■ **ARGUMENTY ÚSTAVNOSŤOU**

Predseda Národnej rady Slovenskej republiky pripomenul, že senát ústavného súdu 17. marca 2015 rozhodol, že prezident v prípade troch kandidátov na sudcov Ústavného súdu SR – Evy Fulcovej, Juraja Sopoligu a Miroslava Duriša, porušil ich základné práva zaručené ústavou a zrušil rozhodnutie prezidenta nevymenovať ich do funkcie. „Žiadam, aby plénum ústavného súdu jasne, zrozumi-

Peter PELLEGRINI

teľne a bez akýchkoľvek pochybností potvrdilo alebo vysvetlilo, či a akým spôsobom sa ústavné právomoci prezidenta, vrátane výkladu ústavných právomocí prezidenta, aký urobilo plénum Ústavného súdu vo veci Čentéš, vzťahujú na kandidátov na sudcov ústavného súdu,“ uvádza prezident Kiska, ktorý očakáva, že na „jednoznačne formulované otázky dostane rovnako jednoznačné odpovede“.

„Prezident Kiska vyjadril presvedčenie, že jeho nedávna iniciatíva – podanie na Ústavný súd SR – vyjasní kompetencie prezidenta pri vymenovaní sudcov ústavného súdu, informoval následne tlačový odbor prezidentskej kancelárie.

■ **SMUTNÁ ÉRA**

Prezident na základe medializovaných informácií očakáva, že vedenie Najvyššieho súdu SR, Súdnej rady SR aj minister spravodlivosti prehovoria jedným hlasom, že sú pripravení konať, aby definitívne ukončili jednu éru v dejinách súdnictva. „Tá éra nesie pečať takzvanej harabinovskej justície a ešte aj dnes rozhodnutia pána Harabina dramaticky znižujú dôveryhodnosť súdov a sudcov v našej krajine,“ dodal prezident s tým, že nedávne rozsudky Harabinovho senátu označili viacerí odborníci za nezákonné a neetické. Najvyšší súd SR totiž oslobodil bývalého policajta Matúša D., ktorý bol obžalovaný z toho, že si vyžiadal a prijal úplatok od zahraničného študenta s tým, že pozitívne ovplyvní výsledok jeho skúšky na Lekárskej fakulte v Košiciach. Predseda senátu Štefan Harabin v odôvodnení rozsudku argumentoval aj tým, že inšpekcia rezortu vnútra, ktorá prípad vyšetrovala, funguje v rozpore so zákonom. „Sú aj rozhodnutia štrasburského súdu, že inšpekcia pod politikom je v právnom štáte neprípustná,“ povedal Štefan Harabin v súvislosti s tým, že inšpekcia je podriadená priamo ministrovi vnútra. „Úrad inšpekčnej služby sekcie kontroly a inšpekčnej služby MV SR je oprávnený orgán na trestné stíhanie príslušníkov Policajného zboru,“ tvrdí sa v stanovisku ministerstva vnútra.

Viac aj v rozhovore so Š. Harabinom na strane 4.

VŠIMLI SME SI

Na Slovensku sa aspoň za posledných sto rokov našlo niekoľko historických nálezov, ktoré verejnosť rada označuje slovom poklad. Mnohé z nich skončili v cudzích múzeách a aj dnes sa v odborných kruhoch hovorí, že takzvaní „detektoristi“ za posledných pätnásť rokov pripravili našu históriu prinajmenšom o dva poklady. Veľa nechýbalo a boli by sme prišli aj o jeden z najznámejších. O Košický zlatý poklad, ktorý bol objavený presne pred osemdesiatimi rokmi.

Košický zlatý poklad má okrúhle jubileum

Komplex 2 920 zlatých mincí, troch zlatých medailí a zlatej renesančnej reťaze – tak znie opis Košického zlatého pokladu. Na jeho začiatku stojí dobrodružná epizóda. V roku 1935 sa v Košiciach prestavovala budova finančného riaditeľstva, barokový palác na dnešnej Hlavnej ulici číslo 68. Je to dôležitý údaj, pretože práve pri búraní steny v tesnej blízkosti brány sa stala zvláštna vec – 24. augusta, štvrťhodiny pred poludňajšou prestávkou, tam robotník Peter Stacho čosi kopal a v hlinenej podlahe v búranej časti domu narazil na pevný predmet. Keď odhrnul hlinu, videl, že je to kovová kazeta. Mala podobu medenej misky s vrchnákom a bola plná zlatých mincí. Samozrejme že robotníci do nich načreli, no zásah vtedajšej polície nález zachránil.

Krátko pred vojnou poklad presťahovali do Ústrednej štátnej pokladnice v Prahe a potom do pražského Národného múzea. Tam ho po okupácii ukryli, keďže o poklad mali eminentný záujem Nemci, ba dokonca si naň nárokovali aj Maďari, ktorí Košice obsadili po Viedenskej arbitráži v roku 1938. V roku 1956 sa poklad vrátil do Košíc. Vystavili ho v špeciálnom, na tento cieľ vyrobenom trezore, ktorý našiel uplatnenie aj v súčasnej, nanovo upravenej výstave. Už sa nikdy nedozvieme, kto niekedy v rozmedzí rokov 1680 až 1682 v časoch povstania Imricha Tököliho poklad zakopal. Vieme však isto, že aj zhodou šťastných okolností ostala aj po osemdesiatich rokoch táto unikátna historická pamiatka na Slovensku. ***(mab)***

Aktuálne správy o nemeckej ekonomike nie sú ani zlé, ani dobré

Náš ťahúň pridáva pomaly

Slovenskej ekonomike sa darí tak, ako sa darí najdôležitejšiemu obchodnému partnerovi v Európskej únii. Na Nemecko je naozaj naviazaná. Nielen zastúpením dôležitých výrobcov u nás, ale aj exportom.

„Nemecké hospodárstvo nedokázalo zrýchliť tempo rastu,“ uvádza sa v júlovej správe tamojšej spolkovej vlády. Správa nateraz nie je znepokojujúca, lebo v absolútnom vyjadrení ide predsa len o minimálny rast, a to o 0,3 percenta v druhom štvrťroku v porovnaní s prvým.

■ **NEMECKÝ RAST**

„Nemecké hospodárstvo sa naďalej udržuje v režime rast,“ oznámili ministerskí experti v Berlíne v polovici augusta. Optimisticky predpokladajú, že ozdravenie ekonomiky Nemecka sa tento rok ešte len prejaví. V každom prípade tamojšia eko-

ČO INÍ NEPÍŠU

nomika má čo robiť, lebo prognózovaný rast nemeckej ekonomiky na rok 2015 bol 1,8 percenta. Portál Teraz.sk zaznamenal zaujímavý výrok renomovaného českého ekonomického experta. „Traduje sa, že závisíme od Nemecka,“ povedal Aleš Michl z Raiffeisenbank ČR. „Na prvý pohľad to vyzerá, že je to tak. Do Nemecka smeruje tretina čes-

Český expert Aleš MICHL.

kého exportu. No všetky dielce, drôty, káble, displeje a sedadlá sú hodnotovo pre český vývoz do Nemecka dvakrát podstatnejšie než autá. Väčšina tých dielcov sa v Nemecku dá dokopy, pridá sa k tomu výskum, vyblýska sa to a zamieri do USA alebo Číny. Preto je klišé hovoriť, že sme bláznivo závislí od Nemecka... Sme závislí od Číny a USA viac, než si myslíme. Tam sa rodí dopyt po nemeckých, respektíve českých exportoch.“

■ **ČÍNSKY POKLES**

A to je hlavný problém. Koncom augusta totiž Čína zažila na svojich burzách „čierny pondelok“, po ktorom nasledoval „čierny utorok“ a ďalšie dni bez pozitívnej zmeny. Poklesy v Číne pokračujú a vystrašili aj európske trhy. Okrem akcií výrazne padli aj ceny ropy. „Je to naozajstná katastrofa a nič to nezastaví,“ opísal vývoj na čínskych trhoch Čchen Gang, investor zo Šanghaja. Kríza v Číne ťahala nadol ekonomiky východnej Ázie. Burza padala aj v Austrálii či v Európe. Praskajúca čínska bublina môže teda v najbližších dňoch nepriamo zasiahnuť aj Slovensko. Za paniku na burzách môžu aj posledné štatistiky priemyselných firiem, ktoré dokazujú, že sa ich aktivita v posledných mesiacoch znižuje najrýchlejším tempom za posledných šesť rokov. Pre samotnú Čínu môže byť spomalenie ekonomicky výhodné. V Európe však spôsobuje viac ako obavy.

A správy z Nemecka hovoria len o udržaní rastu.

(ib)

NÁZORY

Urazený chlapec Matovič

Roman MICHELKO

V politike sme si za tých dvadsaťpäť rokov „slobody“ zvykli na všeličo. Politika sa čoraz viac podobá šoubiznisu a politickí klauni sa stali nielen trpeným, ale pre časť publika priam vyhľadávaným artiklom.

Problém je, ak sa taký politický klaun sám stane obeťou politickej „klauniády“. Inak povedané, Matovič, odkedy je v politike, neakceptuje nijaké písané aj nepísané pravidlá a očakáva, že mu to bude vždy prechádzať. Jeho obľúbenou športovou disciplínou je tasiť anonymné obvinenia ako kolty pištoľník na západe vždy, keď na to dostane chuť. Čo je však podstatné, ak sa sám stane obeťou anonymného udania, ktoré je potom následne políciou preverené, je to hneď bezprecedentný útok na jedného z lídrov opozície. Poďme však k meritu veci.

V Matovičovej firme (formálne firme jeho manželky) urobila polícia na základe anonymného udania prehliadku a zobrala mu server, pomocou ktorého sa dostala k celému účtovníctvu firmy. Mohla tak preveriť udania, podľa ktorých sa údajne politická inzercia vo vydavateľskej spoločnosti regionPRESS predávala veľmi pochybným spôsobom: až s deväťdesiatpercentnou zľavou s tým, že značná časť išla keš a mimo účtovníctva. Ak si človek urobí rešerš o tom, čo na tému píšu dokonca aj opozičné médiá, prekvapivo nájde tvrdenia bývalých zamestnancov, ktorí deklarovali, že najmä v začiatkoch novín to bolo s účtovníctvom vo firme poriadne divoké, a naznačujú, že anonymné udania môžu mať dosť blízko k pravde.

Zároveň treba celý zásah polície firme bol legálny s povolením prokurátora a každý občan je povinný strpieť vyšetrovanie polície či daňového úradu bez ohľadu na to, či je v politike, alebo nie. Bohužiaľ, zdá sa, že takýto myšlienkový pochod, teda uvedomenie si prostého faktu, že aj keď som opozičný politik, nestojím nad zákonom a nie som zákonom chránený druh, je nad mentálne schopnosti Matoviča. Politická precitlivenosť na svoju osobu spolu so spasiteľským komplexom spôsobili, že sa Matovič úplne utrhol z reťaze a stratil akékoľvek zábrany. Útok na svoju osobu spojil s údajne kľúčovou a extrémne závažnou výpoveďou na polícii tesne pred spomínanou raziou. V poriadku, radi sa necháme prekvapiť, aké jasné, jednoznačné a nevyvrátiteľné dôkazy o megakorupcii súčasnej vlády Matovič predloží.

KOMENTÁR

Aby však vyplnil uhorkovú sezónu, tak od pása vystrelil ešte jednu „bombu“. Akýsi anonym mu poslal vraj dôveryhodné listiny, ktoré potvrdzujú, že Robert Fico má na Belize tajný účet, resp. dva účty, na ktorých je vyše 770 miliónov USD. Ak by sme tento jeho čin mali komentovať s nadhľadom, museli by sme konštatovať diagnózu akútny úpal. Najmagickejšie na tom všetkom bolo, že tomuto megaobvineniu tak celkom neverí ani sám Matovič. V rozhovore pre Hospodárske noviny sa totiž jasne vyjadril, že je nepravdepodobné (parafráza), aby Fico takúto obrovskú sumu „zaparkoval“ na dvoch účtoch. Sám povedal, že na Ficovom mieste by vytvoril stovky účtov v mnohých krajinách, na ktorých by postupne zbieral provízie z predražených verejných obstarávaní (žeby podľa seba súdim teba?).

Vyvstáva tak otázka, prečo vystrelil len tak naslepo ranu, ktorá bude sotva podobná tej „z Aurory“ . Politicky iracionálne, ale poznajúc osobnostný profil Matoviča logicky vysvetliteľné je, že malý urazený chlapec Matovič chcel po Ficovi hodiť čokoľvek, čo sa mu práve dostalo do ruky. Že ťahá za kratší koniec, si viac-menej uvedomuje, ale to mu, samozrejme, nebráni v politicky iracionálnom konaní. Svojou činnosťou totiž dlhodobo senzibilizuje celú spoločnosť s dôsledkom, že množstvo nepreukázaných obvinení z korupcie len diskredituje jej permanentného zvestovateľa. Inak povedané, ak Matovič veľkohubo a nafúkane oznámi desať veľkých korupčných káuz, z ktorých sa deväť nepotvrdí, a ak by tá desiata aj náhodou bola pravdivá, nikto ju už nebude brať vážne, lebo však to povedal ten klaun Matovič.

Matovič to však zjavne vidí inak. Vo svojom sebapreceňovaní a narcizme sám seba vidí ako človeka, ktorý sa postaví „arcidiablovi“ Ficovi a v ľútom boji ho porazí. Verí, že zhrozenej či skôr apatickej verejnosti predloží kauzy závažnosti Gorily, ktorá ukončí politickú kariéru „megapodliaka“ Fica, a on ako rytier na bielom koni vráti Slovensku právo a poriadok. V skutočnosti však robí všetko pre to, aby sa mu to ani náhodou nemohlo podariť.

Možno ešte nie je neskoro

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Americký prezident Obama nedávno predstavil svetu program, podľa ktorého USA do roku 2030 znížia produkciu emisií vypúšťaných do ovzdušia o jednu tretinu. Aj z Číny sa ozvalo, že najľudnatejšia krajina sveta zníži obsah emisií z fosílnych palív asi o pätinu do dvoch desaťročí. Sú to dobré správy, lebo obe veľmoci sú najväčšími globálnymi znečisťovateľmi ovzdušia. Ozvali sa však hlasy, že také tempo je príliš pomalé a v súčasnom narušenom klimatickom systéme Zeme už nestihne priniesť potrebné zmeny, lebo je vraj neskoro. Iné hlasy hovoria, že nikdy nie je neskoro začať napravať chyby minulosti a zabrzdiť rozbehnuté negatívne procesy súčasnosti.

Podľa výročnej správy Svetovej meteorologickej organizácie bol rok 2014 celosvetovo priemerne najteplejší od začiatku meteorologických pozorovaní. V tomto storočí bolo pritom až štrnásť z pätnástich dosiaľ najteplejších rokov v dejinách merania globálnej teploty. So zvyšujúcou sa globálnou teplotou pribúdajú aj extrémne prejavy počasia. Celá Európa si to užila v priebehu tohtoročných letných mesiacov a vlny horúčav neútočili iba na ľudské organizmy, ale aj na prírodu. S horúčavami prišlo aj sucho, zem bola popraskaná, úroda ohrozená. Následne zaútočili lokálne búrky s prívalovými záplavami. Toto sa podľa vedcov bude opakovať čoraz častejšie. Tieto klimatické javy neobchádzajú ani Slovensko.

POZNÁMKA

Aj preto sa traja slovenskí klimatológovia – Alexander Ač, Pavel Matejovič a Jozef Pecho, rozhodli adresovať otvorený list slovenskému prezidentovi, vláde a parlamentu. Ľudstvo je podľa nich na pokraji katastrofy a Slovensko sa môže už čoskoro zaradiť do zoznamu ohrozených krajín. „Na základe analýzy súčasného nepriaznivého stavu vyplýva, že tohtoročné sucho môže mať pre Slovensko dokonca ešte vážnejšie následky ako mimoriadne vážne suchá v rokoch 2011, 2012, 2007 a 2003... Je dokonca pravdepodobné, že sa môže opakovať katastrofálne sucho, aké bolo v roku 1947... To, čo dnes pozorujeme, sa malo podľa klimatických modelov diať až v polovici tohto storočia. Realita je teda ešte horšia ako najpesimistickejšie klimatické scenáre,“ upozorňujú klimatológovia.

Aj Slovensko sa vraj veľmi rýchlo môže v priebehu tohto storočia zaradiť medzi štáty, kde voda bude tiež nedostatkovým zdrojom a bude stále drahšia a nedostupnejšia. Problém bude mať predovšetkým naše poľnohospodárstvo, kde sa nedostatok vody premietne aj do vyšších cien potravín. Sucho môže postihnúť celé ekosystémy a krajina postupne nadobudne najmä v južných oblastiach stepný charakter.

„Súčasne však odmietame rôzne insitné a pochybné projekty, ktoré len odčerpávajú finančné zdroje zo štátneho rozpočtu. Rovnako by sa voda nemala stať v žiadnom prípade zdrojom biznisu, je strategickou surovinou a v budúcnosti jej hodnota ešte vzrastie... Preto apelujeme na všetkých politikov, aby konali zodpovedne. Adaptačné opatrenia na klimatickú zmenu by nemali zostať len na papieri a nemali by mať iba proklamatívny charakter. Nejde len o nás, v našej krajine chcú žiť aj budúce generácie,“ píšu vedci. Možno ešte nie je príliš neskoro zachrániť, čo sa dá...

SPOZA OPONY

Prečo práve Karol Šmidke

Dušan D. KERNÝ

Naša minulosť nepretržite vyvolávala snahu vyvážiť dlhé desaťročia sfalšovaného výkladu. Nedávno denník N uverejnil fotoreportáž, kde všade ešte „strašia“ komunistické pomníky, napríklad socha komunistu Karola Šmidkeho.

Šmidke bol skutočne popredný komunista. Ale titul Hrdinu Československej socialistickej republiky za zásluhy v Povstaní v roku 1944 dostal až in memoriam v roku 1967. Vyznamenal ho prezident Antonín Novotný. Ten mal v päťdesiatych rokoch minulého storočia priamy podiel na vykonštruovaných procesoch a rozsudkoch smrti nad časťou slovenských „buržoáznych nacionalistov“. Karol Šmidke mal vtedy šťastie, zomrel prirodzenou smrťou skôr, ako ho mohli zavrieť a obesiť, šuškalo sa vtedy v Bratislave. Prirodzená smrť bola šťastím...

Rodák z Vítkovíc ako päťročný putoval s rodičmi do Bosny. Tam počas prvej svetovej vojny narukoval do námorníctva rakúsko-uhorskej monarchie. Po jej zániku sa presťahovali do Banskej Štiavnice. To bol on, komunista Šmidke, kto v lete 1944 za dramatických okolností letel cez frontovú líniu druhej svetovej vojny lietadlom ministra obrany vtedajšej Slovenskej republiky, spojenca Nemecka Adolfa Hitlera, zo Slovenska k Stalinovi do Moskvy. K tomu Stalinovi, s ktorým prvá Slovenská republika bola vo vojnovom stave. Niesol plán, ako otvoriť Slovensko sovietskej Červenej armáde. Celá udalosť je témou na strhujúci film plný intríg od Londýna po Moskvu.

No nie je to všetko. Šmidke s celou rodinou, o. i. so synom Dragutínom, pred začiatkom vojny, v auguste 1939, odišiel do Moskvy. Doslova. Z Ľvova do Moskvy peši. Nebol to jeho jediný peší výkon. Keď ho poslali z Moskvy o štyri roky naspäť, sovietski letci sa akosi netrafili. Nemecký historik W. Venohr o tom píše takto: „V noci z 22. na 23. júla 1943 zoskočili padákom neďaleko Varšavy dvaja muži a vydali sa na dlhý pochod na Slovensko. Boli to slovenskí komunisti Karol Šmidke a Karol Bacílek. V Moskve ich Gottwald vybral, aby mal kontakt so Slovenskom. Šmidke bol určený na to, aby založil nový ilegálny ústredný výbor a prevzal vedenie strany. Bacílek sa mal postarať o pravidelné rádiové spojenie s centrálou v Moskve. Kým Bacílek úplne zlyhal, Šmidke uskutočnil prekvapujúcu reorganizáciu, ktorá v nasledujúcich dvanástich mesiacoch urobila z KSS vedúcu politickú silu, za niekoľko týždňov dosiahol premenu.“

Karel Bacílek, rodák s Choťánek pri Nymburku, bol s Karolom Šmidkem druhý Moskvou vybraný Čech. Ale národnosť je podružná, ide o charakter. Šmidke sa stal veliteľom hlavného partizánskeho štábu, potom predsedom Slovenskej národnej rady spolu s demokratom Vavrom Šrobárom, napokon predsedom slovenskej vlády. A Bacílek stratil všetky vysielačky, čo mu dodali na spojenie prírad povstania s Moskvou. Šmidke, duša SNP, mal po roku 1948 šťastie, že umrel skôr, ako ho obesili. Keď sa vešalo, Prahe poslušný Karol Bacílek bol v hodnosti armádneho generála na čele národnej bezpečnosti celého štátu, celej gottwaldovskej ČSR! A do roku 1963 najmocnejším mužom na Slovensku a ešte do roku 1964 poslancom! Roky hrával s Ladislavom Mňačkom, rodákom z Valašských Klobouk, doma v záhrade mariáš. V roku 1968 sa penzista Bacílek, okopávajúci záhradu pri svojej vile, vyhýbal osobnej zodpovednosti a vyhlásil, že všetky procesy riadili sovietski poradcovia.

Je to príbeh o tom, ako sa likvidujú schopní ľudia a ich rodiny a ako sa na vrchol dostávajú ľudia servilní voči veľmocenskej politike. A o to tu ide aj dnes. Nie o povstanie či sochy. Ide o to, ako sa takéto príbehy pri zlomoch slovenských dejín opakujú. Socha Karola Šmidkeho pripomína: nezabúdajme na slovenské dejiny tak, ako sa skutočne stali.

SEBAOBRANA

Slovenská národná strana (SNS) nedávno vyjadrila spokojnosť s tým, že vláda SR si osvojila ideu o dobrovoľnej vojenskej príprave. Už na svojej programovej konferencii v Košiciach v júni tohto roka deklarovala SNS potrebu dobrovoľnej vojenskej služby. Ministerstvo obrany plánuje ročne vycvičiť asi stopäťdesiat ľudí, pričom ich vojenská príprava by mala podľa návrhu zákona trvať dvanásť týždňov. Občania by mali za dobrovoľný výcvik dostať 375 eur. Vzhľadom na to, že to nebude príjem, ale príspevok, ministri obrany a financií Martin Glváč a Peter Kažimír vyhlásili, že táto suma nebude podliehať zdaneniu.

Kvartál výcviku

„S ministrom financií sme sa dohodli, že z tohto príspevku nebudú absolventi platiť daň z príjmu. Verím, že mladí ľudia prejavia záujem o takýto výcvik, ktorý tu po skončení povinnej základnej služby absentoval," povedal minister Glváč a dodal, že projekt chce rezort obrany odštartovať začiatkom budúceho roku. Dobrovoľníkom vo výcviku požičia armáda výstroj, uhradia im cestovné náklady, zabezpečia stravu i ubytovanie a poskytnú aj výhody v oblasti sociálneho a zdravotného poistenia. Podľa náčelníka Generálneho štábu Ozbrojených síl SR generálporučíka Milana Maxima by však peniaze nemali byť hlavným motivačným faktorom pre prípadných záujemcov o výcvik. „Kandidáti by mali preukázať najmä vysokú úroveň vlastenectva a pocit spoluzodpovednosti za bezpečnosť svojej krajiny," zdôraznil M. Maxim.

Podľa Andreja Danka, predsedu SNS, je dobré, že do nedávneho programu schôdze vlády sa dostal aj návrh zákona o dobrovoľnej vojenskej príprave. Takáto dobrovoľná príprava je podľa národniarov potrebná vzhľadom na stav našej armády, úbytok profesionálnych vojakov, ako aj z pohľadu na medzinárodné postavenie a záväzky Slovenska vo vojenskej oblasti. V slovenskej armáde je takmer dvanásťtisíc profesionálnych vojakov a približne tri a pol tisíc civilných zamestnancov. Je zarážajúce, že na približne štyroch vojakov pripadá jeden civilný zamestnanec. Takýto pomer je dlhodobo neúnosný. Slovensko žije síce už dlhší čas v mieri, ale spolu s Európou čelí novým vážnym hrozbám. Tými sú približovanie sa vojenského konfliktu k našim východným hraniciam, nebezpečenstvo terorizmu aj problém státisícov migrantov mieriacich na starý kontinent. Preto je najvyšší čas zamyslieť sa nad zlepšením podmienok pre ozbrojené sily a posilnenie armády.

Ako sa vyjadril A. Danko: „Slovenská národná strana vo svojich programových tézach navrhuje vypracovať novú koncepciu obrany štátu a navrhuje zaviesť dobrovoľnú vojenskú službu s cieľom zlepšenia prípravy mladých ľudí v oblasti bezpečnosti a zdravotníctva. Podľa nás musí byť dobrovoľná vojenská služba založená prísne na slobodnom rozhodnutí jedinca a mala by trvať najmenej tri mesiace. Tým mladým ľuďom, ktorí by takúto prípravu chceli absolvovať, by mal štát na to vytvoriť podmienky. Netreba zabúdať na to, že z radov takto pripravených mladých ľudí môžu byť neskôr vybratí šikovní policajti či hasiči." Slovenská národná strana podľa svojho predsedu skutočne oceňuje, že vládna strana Smer-SD chce čoskoro uviesť programovú ideu do praxe.

Robert LANDIS

Katastrofálny stav nášho súdnictva nespočíva iba v mene jedného sudcu

Prebieha deštrukcia štátu ako takého

Ivan BROŽÍK – Foto: Ladislav LESAY

Stojí za to si zopakovať, čo je to vlastne súdnictvo. Je to činnosť súdov, činnosť, ktorá spočíva v prejednávaní a rozhodovaní právnych záležitostí súdmi. Súdmi, nikým iným. Ani politikmi, ani verejnosťou, ani médiami. Tak to platí v právnom štáte.

Štefan HARABIN je posledný mohykán Mečiarovej éry, preto prekáža...

Ak sa však do tohto procesu začnú miešať politici, finanční mocní tohto sveta, ak ho začne hodnotiť siedma veľmoc, ak práve tá naznačuje a priam žiada, čo a ako sa má v súdnictve diať, potom ide o slúžku moci takej alebo onakej, a nie o súdnictvo. Keď sa justícia dostane do takéhoto štádia a pripustí jeho existenciu, je ohrozený jeden z pilierov demokratického štátu. Keď to tolerujú politici, je najvyšší čas na ich výmenu – práve v mene demokracie. Keď sa sudca nechá riadiť verejnou mienkou, je to tak isto na pováženie a od spravodlivosti to má naozaj ďaleko. Redakcia SNN má k dispozícii zápisnicu z mimoriadneho zasadnutia Sudcovskej rady Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, konaného 18. augusta 2015. Predsedníčka Najvyššieho súdu (NS) SR v nej v jednej časti poukázala na to, že „rozhodnutia senátu 1T vyvolali obavu a kritiku verejnosti. Preto zvolala kolégium na prijatie zjednocujúceho stanoviska". Nechala sa teda viac ako pravdepodobne vo svojom rozhodovaní riadiť verejnosťou.

Naša redakcia sa aj v tejto súvislosti, ako i vzhľadom na dlhodobé skloňovanie jedného mena v súvislosti so stavom justície na Slovensku obrátila na JUDr. Štefana HARABINA, sudcu NS SR.

Do systému spravodlivosti na Slovensku príliš často, a nielen vyhláseniami, vstupujú politici. Je to správna cesta k dôveryhodnosti výkonu justície?

Prebieha zjavná deštrukcia základov nie právneho štátu, ale štátu ako takého. A o to zrejme ide iniciátorom tohto ataku na súdnu moc. Čo ma samozrejme trápi najviac. Prezident Kiska útočí na Najvyšší súd Slovenskej republiky, teda Slovenská republika útočí na Slovenskú republiku. Môže si prezident Kiska hovoriť, že je hlava štátu? To isté platí aj pre ministra vnútra Kaliňáka. V tejto situácii nemôžeme hovoriť o dôveryhodnosti justície, ale o podriaďovaní súdnej moci politikom.

Postoje k vašej osobe vnímate ako pomstu za vaše politické obdobie vo funkcii ministra alebo ako snahu o eliminovanie vašej moci ako sudcu Najvyššieho súdu? Prípadne, je aj iný pohľad?

Nie. Vo vláde som nemal konflikty ani s jedným ministrom. Žiaľ, ide o systémovú a dlhodobú snahu politikov diktovať rozhodnutia sudcom. Pán Kiska sa nespráva ako prezident Slovenska, ale ako veliteľ Guantanáma. Najvyšší súd vydal päť rozsudkov o úžerníckych úrokoch firiem pána Kisku. Komunisti mi nediktovali rozsudky, a preto to nedovolím ani pánovi Kiskovi. A nedovolím to ani pánovi Kaliňákovi, bývalému advokátovi.

Z pohľadu vytvoreného médiami sa už sotva dá nepochybovať o tom, že do výkonu súdnej moci sa zasahuje neprípustným spôsobom. Ako právnik a sudca myslíte si, že je to naozaj tak?

Pýtam sa v tejto súvislosti, či netreba zrušiť súdy a nechať politikov, aby rozhodovali sami. Harabin sa stal objektívnym katalyzátorom odhaľovania nezákonnosti bez ohľadu na to, či nezákonnosť prichádza sprava, alebo zľava. Princíp právneho štátu v členskej krajine EÚ neumožňuje akceptovať, aby predseda najvyššieho súdu bol podriadený ministrovi vnútra, resp. aby plnil jeho pokyny alebo želania. Namiesto toho, aby v rámci dozoru v prípravnom konaní generálny prokurátor SR Čižnár okamžite odstránil nezákonnosti okolo politickej inšpekcie, plní politické pokyny ministra vnútra. Som presvedčený, že pán Čižnár bez najmenších pochybností vie, že inšpekčná služba pod politikom je v rozpore so zákonom. Preto ani pán Čižnár nepodpísal dovolanie v kauze prvého policajta, dokonca ani trestný námestník Šufliarsky, ale iba civilný prokurátor Vanek. To hovorí za všetko. Na generálnej prokuratúre už minimálne dva roky existuje fundovaná právna analýza o tom, že inšpekčná služba pod politikom je nezákonná.

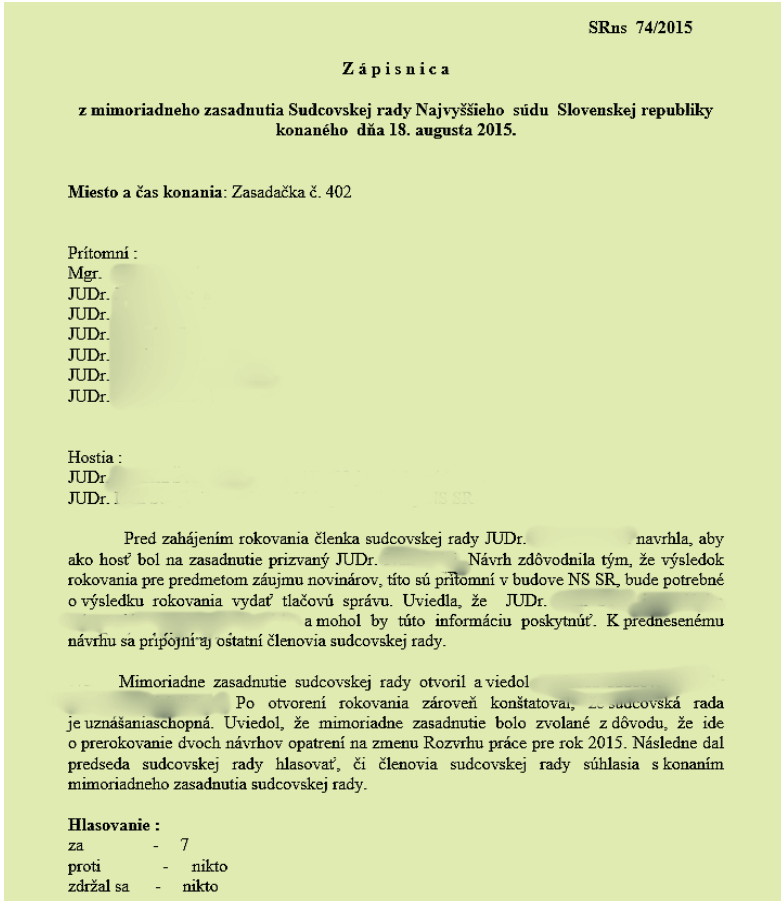

SRns 74/2015

Z á p i s n i c a

z mimoriadneho zasadnutia Sudcovskej rady Najvyššieho súdu Slovenskej republiky konaného dňa 18. augusta 2015.

Miesto a čas konania: Zasadačka č. 402

Prítomní :
Mgr.
JUDr.
JUDr.
JUDr.
JUDr.
JUDr.
JUDr.

Hostia :
JUDr.
JUDr.

Pred zahájením rokovania členka sudcovskej rady JUDr. navrhla, aby ako hosť bol na zasadnutie prizvaný JUDr. Návrh zdôvodnila tým, že výsledok rokovania pre predmetom záujmu novinárov, títo sú prítomní v budove NS SR, bude potrebné o výsledku rokovania vydať tlačovú správu. Uviedla, že JUDr. a mohol by túto informáciu poskytnúť. K predneseným návrhu sa pripojní aj ostatní členovia sudcovskej rady.

Mimoriadne zasadnutie sudcovskej rady otvoril a viedol Po otvorení rokovania zároveň konštatoval, že sudcovská rada je uznášaniaschopná. Uviedol, že mimoriadne zasadnutie bolo zvolané z dôvodu, že ide o prerokovanie dvoch návrhov opatrení na zmenu Rozvrhu práce pre rok 2015. Následne dal predseda sudcovskej rady hlasovať, či členovia sudcovskej rady súhlasia s konaním mimoriadneho zasadnutia sudcovskej rady.

Hlasovanie :
za - 7
proti - nikto
zdržal sa - nikto

BESEDNICA

Spomienky na Roháč

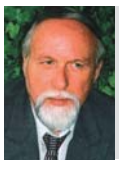

Milan KENDA

Často čítam alebo počúvam úvahy a spomienky na adresu satiricko-humoristického časopisu Roháč, ktorý u nás vychádzal po dlhé roky počas extrémne deformovaného socializmu moskovského typu. Napriek vtedajšej tvrdej cenzúre prinášal tento časopis nezriedka aj vysoko sofistikovanú kritiku podstatných chýb a deformácií režimu, napriek tvrdej cenzúre vedel milo prekvapiť čitateľa zábleskami ozdravného, ušľachtilého humoru a jasnozrivej, zmysluplnej, do podstaty problémov zacielenej satiry. Mal nesporne vysokú literárnu i výtvarnú úroveň a spolupodieľal sa na formovaní i prezentovaní nejednej už nežijúcej, ale aj podnes pôsobiacej satiricko-humoristickej literárnej osobnosti.

Entomológovi zameranému na chrobáky nesmie v zbierke chýbať roháč, tento elegantný, relatívne veľký, priam impozantný panciernik. Preto si zájde do dubového lesa a hľadá a hľadá, až kým nenájde tohto chrobačieho goliáša... Nejednému slovenskému satirikovi veľmi chýba periodikum v podobe nezabudnuteľného Roháča, no nepomôže mu výprava do novinových stánkov, lebo puč v roku 1989 a následný trhový kvas kšeftovania a tunelovania – zdá sa, že nenávratne – zmietol ho z javiska našich kultúrnych dejín. A súbežne s jeho zánikom zanikli aj publikačné možnosti našich humoristov a satirikov v podobe zábavných strán i dvojstrán v novinách, také bežné v čase preklínanej totality. Podľa západného vzoru sú dnes v novinách ako zábavný segment k dispozícii len obrovské krížovky a donekonečna omieľané anekdoty. Ide tu o smiešnu predstavu o tvorbe smiešneho!

Spomínané dnešné spomienky na Roháč sú napospol ľútostivé, nikdy nebývajú znevažujúce. Nejde o nejakú neopodstatnenú nostalgiu, ide o úsilie prinavrátiť, alebo aspoň dovolať sa pokusov o návrat takéhoto kvalitného, vydareného časopiseckého produktu. Ale napriek oprávnenému volaniu po návrate fenoménu s názvom Roháč sú tieto reinkarnačné výzvy prijímané s nedôverou, ba až s upodozrievaním, že ide o presadzovanie receptu na zbohatnutie a extrémne prestížne vyniknutie. Nuž, na Slovensku je to tak! Zdravý inštinkt je na vymretie, preto takmer každý dôveruje hochštaplerovi (pozri bohatú históriu škandálov, napríklad v športe), ale skoro nik nedôveruje človeku s dobrou vôľou a tvorivými zámermi, ktorý chce niečo rozumné, zmysluplné založiť. Povestný „šiesty zmysel" pre konštruktívne projekty sa u nás nerozvinul, hoci nezmysly majú hocikde zelenú! Aj preto ako keby doteraz boli všetky pokusy o reinkarnáciu Roháča vopred odsúdené na neúspech.

Na vine tejto nemožnosti, nemohúcnosti je aj blúdivý kruh: Reinkarnát Roháča by chcel čo najskôr vidieť svojich sponzorov, ale sponzori by chceli okamžite vidieť úspešný časopis. Jeden sa nemôže dočkať druhého! Netrpezlivosť je zákerná prekážka. Preto prvé čísla takéhoto odvážneho novorodenca by museli vzniknúť pravdepodobne za peniaze nebohatého zakladateľa, iniciátora, za peniaze zvyčajne „odcudzené" vlastnej rodine. Veď tí bohatí iniciátori idú do onakvejších kšeftov, napríklad do bulváru! Takže je tu oprávnené riziko: Ak takýto kvalitný časopis včas nezíska sponzorov, beznádejne zahynie.

Je vzkriesenie takéhoto časopisu reálne? Dozaista by bolo veľmi prospešné, ale je to vôbec možné? Proslovensky orientovaný, čitateľom našich novín dôverne známy karikaturista a satirik Andrej Mišanek vtipne a výstižne tvrdí, že na Slovensku pri nekonečnej politickej polarizácii občanov by sme potrebovali Roháče dva – jeden pre svetoobčanov, druhý pre národovcov. Táto rozštiepenosť je ďalšou vážnou prekážkou pre resuscitáciu, znovuoživenie Roháča. A videl som aj pokus o uvedenie striktne apolitického humoristického časopisu na obežnú dráhu. Akože inak – stroskotal. Čitateľ zrejme nechce čítať opačný politický názor, než má on sám, no neznáša ani absenciu politického názoru!

A čo je azda najhoršie? Nový časopis s intelektuálnymi parametrami dávneho Roháča by predovšetkým ocenila postupne vymierajúca garnitúra dôchodcov, ktorým by takýto inovovaný produkt pripomínal „staré zlaté časy", ak nie priam mladosť. Nevedno, ako by zareagovala stredná generácia. Ale čo by znamenal pre dnešnú mladú generáciu? Oslovil by týchto konzumentov súčasného paškvilného „humoru" (satiru radšej ani nespomínam), ktorý spočíva v chronickom preobliekaní sa chlapov do ženských šiat s hompáľajúcimi sa vypchávkami pod blúzkou a v nepretržitom vzájomnom kopaní sa do zadku? Budú títo recipienti schopní rozpoznať a oceniť plnohodnotný humor a majstrovskú satiru? Nepremeškalo sa už priveľa? Neodtrhli sme sa už nenávratne od týchto naozajstných hodnôt?

Schwarzenberg: Západ tragicky zrádza vlastných spojencov

Pán knieža to nazval pravým menom

Je to neuveriteľné, ale je to tak – jediný statočný komentár, jediné chlapské stanovisko k zradnej politike Západu, osobitne USA, má už staručký neúspešný politik v Čechách – Karol Schwarzenberg. Je predseda strany TOP 9, český volič ho odmietol zvoliť za prezidenta a dal prednosť Milošovi Zemanovi. Pre Slovensko to má osobitný význam, nie je to iba hlas opozičníka a bývalého ministra zahraničných vecí, ktorý v susednom štáte už nemá politický vplyv.

Dušan SLOVÁK – Foto: www.top09.cz

Na Slovensku jestvuje kruh priateľov Karola Schwarzenberga, je v ňom nemálo známych umelcov, výtvarníkov, sociológov, politológov, historikov. Na rodinných fotografiách zo stretnutí sa rozradostene smeje dnes profesorka kdesi v Anglicku, predtým na krátky čas predsedníčka vlády. Tá, ktorá prispela nevídaným novotvarom do originálneho slovenského protokolu. To vtedy, keď od samej radosti oslovila českého politika pán knieža. Pritom v jednom zo štátov, kde je pán knieža doma, sú šľachtické tituly zakázané. Na druhej strane sa spoločensky pričastým nenáležitým používaním šľachtických titulov človek vystavuje podozreniu z provinčnej servilnosti príslušníka malého národa, ktorý sa zrazu dostal zo sluhovskej do európskej panskej izby. Originálny novotvar oslovenia pán knieža, aj pán, aj knieža, by nestálo za pripomienku, keby sa teraz Karol Schwarzenberg takrečeno neutrhol. Na rozdiel od okruhu svojich slovenských obdivovateľov vystúpil s vyhlásením, ku ktorému treba zaujať rovnako jednoznačné stanovisko. Ide o zásadné veci. V stredoeurópskom priestore patrí jednoznačnosť politika Schwarzenberga, hoci aj opozičného, k výnimočným. Hovorí o zrade Západu. On hovorí, ale jeho „okruh priateľov“ na Slovensku mlčí! Pre tento rozdiel o tom netreba mlčať.

■ BOMBY NA KURDOV

Na zasadaní Severoatlantickej aliancie, ktorej sme plnoprávnym členom, pristúpilo Turecko, náš spojenec v NATO, k náletom na jednotky Islamského štátu. Ten, ako je známe, kontroluje značnú časť Iraku a Sýrie. Povolili sme aj vytvorenie nárazníkovej zóny na turecko-sýrskej hranici. Lenže

Karol SCHWARZENBERG sa „zobudil...“

Turecko viac ako jednotky IS bombardovalo na irackom území Kurdov. Boli aj značné civilné obete. Je známe, že práve kurdské jednotky pešmerga boli jedinou pozemnou vojenskou silou, ktorá nielen hrdinsky bojovala, ale aj víťazila nad jednotkami islamského štátu. Bombardovanie kurdských jednotiek v Iraku s tichým súhlasom Aliancie, a teda aj USA, nazval český opozičný politik „najhoršou zradou, ktorej sme boli v posledných rokoch svedkami, zrady spolubojovníkov a spojencov...“.

Európa, EÚ a NATO sa len prizerajú na cynický mocenský poker Turecka. To sa pripojilo formálne k bombardovaniu islamských jednotiek. Skutočným cieľom v susednom Iraku a Sýrii nie sú islamisti, ale kurdské jednotky, osobitne jednotky PKK. NATO sa skrýva za zásterku, že PKK bola vyhlásená za teroristickú organizáciu a nálety sa údajne netýkajú kurdských jednotiek pešmerga. No minister zahraničných vecí Kurdistanu, kurdského územia v Iraku jasne vyhlásil, že to tak nie je. Tak vojenské, ako aj civilné obete majú v Iraku Kurdi nepatriaci k PKK. Usvedčil NATO z nepravdy. Kurdi pritom jedným dychom zdôrazňujú svoju príslušnosť k politike k Západu. Podporu vyjadrilo dodávkami zbraní Nemecko. Kurdistan v Iraku navštívila nemecká ministerka obrany – a práve v čase, keď boli tamojší Kurdi vystavení útoku chemických zbraní. Ak sa potvrdí táto správa, bude to druhý takýto prípad – prvý bol za Saddáma Husajna a bol označený za zločin genocídy. Nemecko oznámilo, že sťahuje z Turecka rakety Patriot, pretože Turecku už nehrozí nebezpečenstvo zo Sýrie. Inými slovami verejné priznanie, že toľko preklínaný sýrsky diktátorský Assadov režim nie je tým nebezpečenstvom na Blízkom východe, ktorý hrozí spojeneckým štátom NATO!

■ VEĽMOCENSKÁ HRA

Lenže v cynickej hre Ankary ide aj o iné. V tohtoročných voľbách 7. júna vládna strana prezidenta Erdogana stratila po desaťročí absolútnu väčšinu a nedarí sa jej vytvoriť novú vládu. Islamisticko-konzervatívna strana AKP, ktorú prezident spoluzakladal, sa zámerne nechcela dohodnúť s pravicovo-extrémistickou stranou MHP, ale ani s ľavicovo orientovanými kemalistami, prívržencami zakladateľa tureckého sekulárneho, nenáboženského štátu Kemala Atatürka. O absolútnu väčšinu pripravila Erdoganovu vládnu stranu po prvý raz úspešná prokurdská strana HDP Selahattina Demitrasa. A s jej pomocou by sa mohol uskutočňovať mierový proces v štáte rozčesnutom medzi konzervatívcami, islamistami a sekulárne a ľavicovo orientovanými masami. Dnes však vidíme, že armáda pokračuje v bezvýchodiskovom boji proti Kurdom, kým politici robia všetko preto, aby kurdských politikov diskreditovali ako teroristov. Pre údajnú „propagandu v prospech teroristickej organizácie“ ich vyšetruje turecká generálna prokuratúra.

Zaťažovať slovenského čitateľa drobnokresbou tureckej vnútropolitickej scény je dôležité z jedného hľadiska. Terajšie vojenské operácie sú súčasťou vzplanutia nacionalistickej rétoriky, aby sa v umelo vyvolaných predčasných novembrových voľbách presadil diktát jednej strany. Už v druhých voľbách v tomto roku sa má zmeniť rozloženie síl. Teda má sa vytlačiť prokurdská a ľavicová strana. Ide o to, aby za každú cenu získala opäť absolútnu väčšinu vládna strana AKP, ktorá ju v júni stratila. Tým by sa legitimizoval prezidentský systém Erdogana s ešte väčšími suverénnymi právami. A možnosťou nedemokratických metód, masového zatýkania, akými napríklad zakročil proti vyšetrovaniu korupcie vo vládnej strane v roku 2013.

■ PRÍVAL UTEČENCOV

Isteže, Tureckom sa treba zaoberať, lebo je to takmer osemdesiatmiliónový štát, regionálna veľmoc, spojenec v rámci NATO. Ale teraz dostal režim tohto štátu tichý spojenecký, teda zrejme aj slovenský súhlas na vojenský zásah proti Kurdom i mimo svojich hraníc. Deje sa tak v dramatickom čase, keď je Európa zaplavovaná utečencami, s ktorými si nevie rady. A tých z Afganistanu, zo Sýrie a z Iraku masovo prepúšťa do Európy práve „spojenecké“ Turecko. Odtiaľ z Turecka prúdi hlavná masa ľudskej rieky na Balkán, do Grécka a cez nečlenské Macedónsko a Srbsko opäť do členského Maďarska. Do členského štátu EÚ! Sú azda záujmy NATO iné ako záujmy EÚ? Je EÚ v strategickom vleku NATO? Prečo nepomôcť Turecku zastaviť časť tejto masy už na jeho území?

Terajší stav je následok bezohľadnej veľmocenskej politiky. V Turecku zjavne nepodporujeme demokratický vývoj. Bombardovanie jednotiek islamského štátu je pre Turecko iba plášťik na bombardovanie aj prozápadných Kurdov, našich spojencov v boji proti islamistom, tým istým islamistom, voči ktorým turecký režim postupuje vlažne.

NA MARGO

Ukrajinskí oligarchovia demonštrujú svoju moc aj vytváraním súkromných armád, čím výrazne komplikujú aj tak už zložitú situáciu v štáte, kde zúri občianska vojna. Pravdepodobne si zobrali vzor z americkej „ochrannej“ organizácie Academi, ktorá tiež zasiahla do udalostí v Ukrajine. Tieto paravojenské jednotky pôsobili v zmysle svojho pôvodného názvu Blackwater Worldwide na viacerých miestach vo svete.

Americkí snajperi

Jedným z ich vystúpení bola streľba na bagdadskom námestí Nisur v septembri 2007, ktorá mala dohru na federálnom súde vo Washingtone v marci tohto roku. Súd vyniesol rozsudok nad štyrmi bývalými príslušníkmi Blackwater, obvinenými z vraždy štrnástich a zo zranenia sedemnástich obyvateľov Bagdadu.

Blackwater pôsobili v Iraku na základe kontraktu so Štátnym departmentom USA. Po streľbe na frekventovanom bagdadskom námestí sa usilovali zničiť dôkazový materiál a vydávali svoje činy za sebaobranu. V októbri minulého roku uznal súd Nicolasa Slattena vinným z úmyselnej vraždy a jeho troch kolegov – Dustina Chjorda, Evana Libertiho a Paula Slaua – vinných z neúmyselnej vraždy a pokusu o vraždu. Sudca federálneho súdu vo Washingtone vyniesol konečné rozsudky: Slatten doživotné väzenie a ostatní traja na tridsať rokov a jeden deň väzenia. Odsúdení sa proti rozsudku odvolali, pričom jeden z nich označil ortieľ za zvrátenosť súdnictva.

Spomínaní muži majú určitú nádej na zmiernenie rozsudku, ale nijakú na jeho úplné zrušenie. Sudcu Roisa Lamberta vymenoval do funkcie ešte prezident Reagan a vo všeobecnosti sa pokladá za neobyčajne mierneho. Pri čítaní rozsudku uviedol, že obvinení „sa javia dobrými mladými ľuďmi, ktorí nikdy nespôsobovali nepríjemnosti“. Súčasne aj pochválil vládu USA za „vyjasnenie a zverejnenie” vtedajších udalostí na námestí Nisur.

Takže americkí občania môžu spokojne podnikať aj vo vojenskej oblasti, veď uvedená zodpovednosť pred súdom je úplne výnimočná. A dokonca sa môžu stať aj národnými hrdinami, ako sme mohli vidieť vo filme Americký snajper. Pravda, ten mal na konte stošesťdesiat obetí...

Ivan LUŽÁK

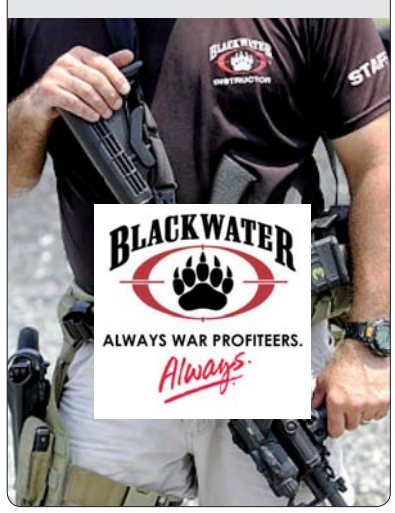

Z otvoreného listu našej krajanky v Nemecku premiérovi Robertovi Ficovi

Na Slovensku je už raz zvykom...

Vážený pán premiér, obraciam sa na Vás ako na človeka priamych a otvorených slov s vlasteneckým postojom. Máme ešte stále v živej pamäti Vašu iniciatívu za postavenie jazdeckej sochy kráľa Svätopluka na čestnom nádvorí Bratislavského hradu. Poznáme aj vaše vystúpenie v rámci osláv 190. výročia narodenia prvého predsedu SNR Jozefa Miloslava Hurbana v Hlbokom v júni 2007, kde ste vlastne iniciovali postavenie takejto sochy slovami: „Pýtajme sa sami seba – ako to, že na Bratislavskom hrade nestojí Svätoplukova socha na koni.“ Nezostalo iba pri týchto slovách. V nedeľu 6. júna 2010 bola socha Svätopluka na nádvorí Bratislavského hradu za účasti troch najvyšších ústavných činiteľov, medzi ktorými ste boli i Vy, pompézne odhalená...

Dr. phil. Darina VERGESOVÁ, M. A.

Na Slovensku je už taký zvyk, že všetko, čo by len troška mohlo pozdvihnúť národné povedomie, sa likviduje už v samom zárodku. A tak proti tomuto symbolu Slovákov konečne už vo vlastnom suverénnom štáte sa ozvali krkavčie hlasy.

■ PROTI SVÄTOPLUKOVI...

Dobre zorganizované hysterické brojenie proti osadeniu jazdeckej sochy kráľa Svätopluka na čestnom nádvorí Bratislavského hradu dostalo zelenú. Vtedajší predseda parlamentu, ktorý sám priznal, že o slovenských dejinách veľa nevie, vlastne nič, a teda ani nie je schopný opodstatnenie tejto sochy posúdiť, vymenoval seberovnú komisiu na „posúdenie“ jej odstránenia. U nejedného vzdelaného človeka vyvolala táto hystéria veľké rozčarovanie a údiv nad tým, že najstaršie dejiny Slovákov sa stali predmetom politicky motivovaných hádok. I Vy, vážený pán premiér, ste sa v istom Vašom prejave vyjadrili, že „spôsoby a metódy akými sa tak deje, pripomínajú politické procesy a honbu na čarodejnice proti tzv. buržoáznym nacionalistom Clementisovi a Novomeskému z päťdesiatych rokov minulého storočia. Na politickú objednávku sa menujú komisie odborníkov, ktorých zámerne jednostranne a jednofarebne vybrali z odporcov, čo celé týždne publicisticky brojili proti Svätoplukovej soche“. Toľko k tejto soche.

■ PÁR (ZLÝCH) VIET...

Slovenský národ oslavuje v tomto roku dve výročia svojich dvoch veľkých, významných národných hrdinov – 135. výročie narodenia Milana Rastislava Štefánika a 200. výročie narodenia Ľudovíta Štúra. Pristavím sa pri Milanovi Rastislavovi Štefánikovi, ktorému niekoľko viet venoval aj Rádiožurnál Slovenského rozhlasu. A to je aj najmä dôvod, prečo sa obraciam na Vás týmto otvoreným listom.

Podľa komunistického reliktu Dušana Kováča, pôvodne pracovníka v Ústave dejín európskych socialistických krajín, bol Štefánik vraj „čechoslovakista a československý národ považoval za základ štátu, za ktorý on bojoval“. Kováč o Štefánikovi vždy a všade rozširuje, že bol čechoslovakista.

■ TELOM AJ DUŠOU...

Štefánik predstavuje typ hlbokej a systematickej česko-slovenskej spolupráce, v ktorej Kováč a jemu podobní chcú vidieť Štefánikov čechoslovakizmus, ktorý sa využíval na podporu Masarykovho poňatia „čechoslovakizmu“ s centralistickou vládou.

Štefánik bol Slovák telom a dušou, ako píše po skončení štúdia 28. 7. 1904 prodekanovi fakulty Jaroslavovi Vrchlickému: „Som Slovák telom a dušou. Nepoznám lásky polovičatej! Dnes iba dušu svoju môžem dať v záloh, verím však pevne, že nadíde doba, keď i skutky dokážem.“

Po príchode domov si Štefánik nárokoval funkciu viceprezidenta na Slovensku. V Masarykovom archíve v Prahe-Karlíne v kartóne MA 14 – Osoby, fascikel Štefánik je vlastnou rukou Masaryka napísaný záznam, že „Štefánik měl plán, že by po svém návratě z Francie domů se stal vicepresidentem Slovenska“. V apríli 1919 pražská vláda so Štefánikom v politike už nerátala, mal sa dokonca vzdať aj symbolickej funkcie ministra vojny.

Štefánik zomiera ako tridsaťdeväťročný a jeho smrťou sa končia problémy Prahy, kam s ním. Jeho predčasná a vlastne aj neprirodzená smrť ešte stále vyvoláva diskusie. Kolujú o nej rôzne verzie. Dosiaľ však ani jedna z nich nebola presvedčivo dokázaná alebo vyvrátená. Sotva sa niekto niekedy dozvie holú pravdu.

Nemienim sa tu rozpisovať o Štefánikovej smrti. Ide mi o to, že Kováčov výklad dejín podľa jeho vlastných predstáv (zavádzanie) je podporovaný a umožňovaný verejnoprávnymi médiami, ktoré platíme my daňoví poplatníci. Problémom nie je teda iba osoba Kováča, lež verejnoprávne médiá. A tie patria pod ministerstvo kultúry, v ktorom má Vaša strana, strana SMER, rozhodujúce slovo.

GLOSA

Veľký nemecký básnik Johann Wolfgang Goethe povedal, že chudoba je istý druh choroby. A čo potom žgrlošstvo! Väčšina z nás neoplýva peniazmi, ale predsa len istú ľudskú empatiu máme a za preukázanú službu prejavíme vďaku. V akejkoľvek forme. Sú však aj výnimky.

Strýko Držgroš

Robil som si poriadok vo svojich veciach a nevedel som, čo so starším videorekordérom Panasonic, ktorý mi dobre slúžil, a zrazu som preň nemal miesto. Dal som inzerát na internet, že predám video za päť eur. Neozval sa nikto. Priateľ mi poradil, aby som ho daroval. Tak som dal po čase nový inzerát, že funkčné video darujem. Nestačil som dvíhať telefón. Predtým sa záujemcom videlo veľa dať päť eur za výrobok, ktorý nový stál dvanásťtisíc Sk. Aká to malichernosť.

Rovnako sused kúpil novú kuchynskú linku a musel vyhodiť zachovalú štvorplatničku s rúrou na pečenie. Keď sme ju horko-ťažko doniesli pred činžiak, opýtal sa ma mladý zámožný pánko, či sporák vyhadzujeme. Po mojej kladnej odpovedi povedal, že si ho vezme. Vraj sa mu hodí na chatu. Dajte aspoň na pivo – opáčil som. Iba mávol rukou. Tá lakomosť ma pobúrila, nešlo predsa o peniaze, ale o čosi iné. Po týždni sa vracal aj s manželkou na luxusnom aute z chaty. Využil som prítomnosť jeho polovičky a spýtal som sa, ako mu sporák slúži. Vraj dobre. A nedali ste nám ani na pivo, aj keď sme vám ho dotrepali z piateho poschodia. Na chvíľu mu zamrzol úsmev, ale potom, aby sa pre manželkou nestrápnil, dal mi až dve eurá. Bohato stačilo. Išlo mi o to, aby namiesto držgrošstva prejavil empatiu.

Aj ďalší prípad je z internetu. Dal som inzerát, že poskytnem na krytie svojho kokeršpaniela. Ozvali sa manželia a hneď sa pýtali, ako sa vyrovnáme. Ja som si zvolil možnosť vybrať si druhé šteniatko. Viac sa neozvali. Za to šteniatko dostanú oveľa viac, než je päťdesiat eur, ktoré sa za krytie zvyčajne poskytujú. Tak nemám ani šteniatko, ani peniaze, ktoré si môj psík mohol zarobiť.

Ten prípad s mojím psom nie je typický, ale na začiatku spomínanej internetovej aktivity apelovanie na pár symbolických eur ukazuje predsa len inú moc peňazí, než je tá koristnícka. Ak chcem dakomu prejaviť vďaku, oceniť jeho službu, ústretovosť a je mi celkom neznámy, tak čakanie na pár drobných z nás nespraví chamtivcov. Ide o to zachovať si ľudský prístup pri prejavení vďačnosti a nie kamennú tvár keťasa. Šetrnosť je užitočná, a v pravý čas aj utrácanie. Rozoznať to však vie iba múdry človek. A utratiť peniaz pre drobnú radosť druhého je radosťou aj pre nás.

Peter JÁNOŠÍK

Boľavé skúsenosti z poľskej strany hranice ich vyhnali z rodiska

Rudavský už neplače za rozbitými sochami

„Keď som v roku 1976 chodil po smetiskách a hľadal svoje sochy rozstrieľané dynamitom, nájdené fragmenty som chcel pospájať kovovou armatúrou. Dnes je to prebolené...," spomína Andrej RUDAVSKÝ (1933) v Denníku kresieb z nemocnice v roku 1999. Bolo ich sedem. Medzi nimi vyše trojmetrový kamenný Slnovrat. Sochy našťastie nekrvácajú. Ale ľudia... Dnes rešpektovaný slovenský umelec prišiel na svet neďaleko hranice so Slovenskom v Hornej Posade v Poľsku. V súčasnosti žije za vyše trojmetrovým, umelecky stvárneným múrom v rozsiahlej záhrade s ateliérom v bratislavskej mestskej časti Podunajské Biskupice. Obklopený sochami z kameňa i bronzu, aké by sa iste skvele vynímali v reprezentačných priestoroch slovenských inštitúcií doma i v zahraničí. Počas rozhovoru nám robili príjemnú kulisu.

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ – Foto: Foto: autorka a archív rodiny Rudavských

Vari najstaršia majstrova kaplnka vo dvore ateliéru v Podunajských Biskupiciach.

● Prečo ten plot?

Pracujem s kovom a stávalo sa, že sa mi strácal... Musel som pristúpiť na také riešenie.

● Čo pre vás znamená fakt, že ste sa narodili v Poľsku?

Moji rodičia boli gréckokatolíci, hovorili nám lemkovia. Bolo to konfliktné územie. Suseda, ktorý robil správcu v kúpeľoch, zabili neďaleko nášho domu. Podpaľovali nám domy, po nociach vraždili našich kňazov, a tak sme opúšťali svoje rodisko. Bolo to veľmi smutné obdobie. Mal som dvanásť rokov, keď sme sa zložitými cestami dostali na Slovensko.

● Žiaľ, tieto udalosti nie sú dosiaľ dostatočne zmapované a na Slovensku sú málo známe. Z čoho pramenila tá nenávisť Poliakov?

Dnes sú to už zbytočné otázky. Bol som niekoľkokrát na mieste, kde stál náš dom. Vyhorel, pričom v pivnici sa nám udusil pes. Spomienky ma tam vždy vedú. Pásol som dve kravy. Jedna mala čiernobiele fľaky, bola to nádherná krava. Druhá bola taká obyčajná. Zrazu sa predo mnou objavil sused v spoločnosti muža s puškou. Zobrali mi jednu kravku. Keby som im ju nedal, iste by ma zabili.

● Ale to už bol vojnový stav?

Hej, vojnový stav. Poľské vojsko s malými kanónikmi tiahlo do lesov. My sme bývali na kraji lesa. Raz sa rozchýrilo, že idú kone brať. Moja sestra Júlia neváhala a odviedla kone hlboko do lesa. Nosil som jej tam jedlo. Inokedy, keď sme pásli kravy, prišli k nám takí, čo tam naťahovali drôty. Vypytovali sa, či tu nie sú Nemci. Povedali sme, že sú v kúpeľoch. A v noci bolo veľké bombardovanie. Niektoré dediny boli úplne zrovnané so zemou...

● Také silné zážitky z detstva sa nemohli neodzrkadliť vo vašich dielach. Ktoré z nich ovplyvnili vašu tvorbu?

Ostali mi aj pekné zážitky z detstva. Otec bol diakon, predspevoval v kostole, na to sa nedá zabudnúť. Tie nádherné spevy v staroslovenčine. A najmä nádherné drevené kostolíky a kaplnky v krajine, z ktorých čerpám inšpiráciu v mojej sochárskej aj maliarskej tvorbe. Do svojich sôch napríklad zakomponovávam písmená hlaholiky. Keď som po rokoch navštívil tie miesta, mnohé kostolíky boli zrovnané so zemou. Našiel som tam malý železný kríž z kostola, do ktorého sme chodili. Mám ho zabudovaný v murive ateliéru a tvorí súčasť jeho architektúry. Na mieste zbúraného kostola sa ešte nachádzala kamenná krstiteľnica. Ktovie, čo sa s ňou stalo.

Hotový a dynamitom rozbitý Slnovrat.

● Kde je začiatok vašej umeleckej dráhy?

Keď sme prišli na Slovensko, najprv sme bývali v Dvornikoch pri Hlohovci. Už vtedy som vyrezával do dreva. Moje práce sa dostali na nejakú školskú výstavu a vtedy ma pozval do skutočného ateliéru sochár Vojtech Ihriský. Dal mi modelovať do hliny pokrčenú handru. No, predtým som nikdy nemodeloval. Inokedy doniesol malú sadrovú sošku Venuše a povedal mi, aby som to vyrezal do dreva. To boli moje výtvarné začiatky.

● Do veku dospelosti ste vstupovali v päťdesiatych rokoch minulého storočia, známych politickými procesmi. Postihli najmä inteligenciu, umelcov, kňazov, slobodomyseľných ľudí. Dostali ste sa do konfrontácie s novou mocou, alebo ste pocítili útlak?

V tom čase sme sa nasťahovali do Baky. V Bake bol kňazom Horváth, a keď zatvárali gréckokatolíckych kňazov, celú našu rodinu prepísal na rímskokatolíkov. Otec dostal nejakú pôžičku, kúpil samoviazače, mláťačky, nakúpil všetko, čo potreboval moderný poľnohospodársky statok. Viem, že to bola prvá mechanizácia na Žitnom ostrove. Do školy som chodil v Dunajskej Strede, odkiaľ ma moja učiteľka nasmerovala do Banskej Štiavnice na rezbárske oddelenie k sochárovi Antonovi Drexlerovi. Po roku som pokračoval v Bratislave na Strednej škole umeleckého priemyslu, kde pôsobil aj mladý sochár Ludvik Korkoš. V tom čase mi zomrela mama a otec vedel, že si s dvadsiatimi hektármi pôdy sám neporadí. Dal teda pôdu do družstva. To som ešte nevedel, že týmto činom mi vlastne otvoril cestu k štúdiu na vysokej škole.

● Ako ste sa o tom dozvedeli?

Nezabudol mi to pripomenúť rektor školy. Študoval som na Vysokej škole umeleckého priemyslu v Prahe u profesora Wagnera. V tom čase sa kládol dôraz na realizmus a ja som na štátnice robil sochu v kove Sila ľudskej myšlienky. Symbolicky sa dotýkala hviezd. Bolo to v roku 1960, ešte pred letom Gagarina okolo Zeme.

● Je o vás známe, že v sedemdesiatych rokoch vaše sochy likvidovali. Aj kaplnky? Máte to zdokumentované?

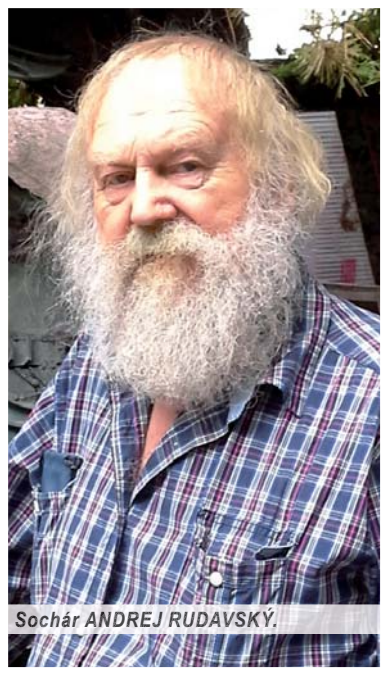

Sochár ANDREJ RUDAVSKÝ.

Mnohé z nich už nie sú. Zničili ich buldozérmi. V bratislavskej Danubiane je moja socha Karpatská rapsódia, v ktorej je zakomponovaný fragment zničenej sochy – kaplnky. Na vlastné oči som videl, ako cez ňu prehodili dvojcentimetrový gumený koberec a následne vyletela do vzduchu. V roku 1962 som mal prvú výstavu v Galérii Cypriána Majerníka. Vtedy ma oslovili kolegovia a stal som sa členom skupiny Mikuláša Galandu. Všetkých nás vylúčili zo Zväzu slovenských výtvarných umelcov. V roku 1973 zasadal ústredný výbor komunistickej strany. Potom chodili komisie a označovali sochy, ktoré budú búrať. Mohol som sa iba bezmocne pozerať, ako dynamitom rozstrieľali moju sochu Slnovrat, Laluhovu keramickú stenu a Jankovičovu fontánu. V Bratislave bolo vtedy zbúraných tridsaťosem sôch. Mne zničili sedem. Niektoré fragmenty mojich sôch, ale aj sochy Kaveckého som objavil v zabudnutom kameňolome pri Devínskej Novej Vsi. Mal som prehľad, kde sa čo nachádza, lebo som prešiel všetky smetiská...

● Muselo to byť veľmi skľučujúce. Malo to nejaký význam?

Iste, lebo po nežnej revolúcii sme mohli ísť na tie miesta s kamerou a americkým filmárom, ktorý nakrútil film o našej rodine Poď, brat, ideme do Ameriky. Boli to veľmi ťažké časy. Roky nás predvolávali ku dvom levom a vypočúvali. Všetkých vylúčených umelcov.

● Ako ste toto obdobie prežívali? Dnes na tie roky niektorí spomínajú s nostalgiou. Boli až také neznesiteľné?

Ako sa dalo pochopiť a prijať búranie sôch? Ako sa dalo žiť v neistote? Dokonca sa nám zastrájali, že až tie sochy zbúrajú, vyjde najavo, čo sme do ich základov vložili, aké dokumenty. Mali sme dve deti, nebolo jednoduché žiť bez prostriedkov. Pre zložitú situáciu a umeleckú neslobodu sa naše deti, dcéra aj syn, počas štúdia na vysokej škole rozhodli emigrovať do USA. Nevedeli sme, či sa ešte niekedy v živote stretneme. Každého, kto vtedy emigroval, odsúdili na dva roky väzenia. Bolo to veľmi smutné obdobie. Po roku 1989 ich rehabilitovali.

● Aj vaši Vierozvestcovia sú v USA...

Áno, sú pred vstupom do budovy OSN v New Yorku. No ony, na rozdiel od mojich detí, prišli do Ameriky až po roku 1989. Súsošie obopínajú písmená hlaholiky a pripomínajú posolstvo z dávnych vekov: „Či nejde dážď od Boha na všetkých rovnako? Alebo či slnko nesvieti na všetkých? Či nedýchame vzduch rovnako všetci?" Vytvoril som aj kamennú tumbu sv. Konštantína-Cyrila pre nádvorie Baziliky San Clemente v Ríme. Pri tejto príležitosti som sa stretol s pápežom Jánom Pavlom II. Boli to nezabudnuteľné chvíle.

Sudcovia majú zlú povesť, ale nikto si to s nimi nechce rozhádzať...

Zneužívanie slovenskej ústavy

Ctirad KRISTIN – fotomontáž: ar

V poslednom čase sa stalo módou každú chvíľu meniť ústavu a takmer so všetkým sa obracať na ústavný súd. Ústava je však len základným kameňom právneho systému a všetko ostatné ponecháva na zákony. Vyjadruje sa to dikciou: „Podrobnosti ustanoví zákon." Preto sa má meniť iba pri zásadnej zmene práva alebo povinnosti, nie ad hoc, a už vôbec nie účelovo. Pritom časté zmeny narušujú stabilitu právneho systému, a tým aj právnu istotu. A ústavný súd nie je na to, aby riešil škriepky a špekulácie politikov, ktorými iba dokazujú, že si nevážia ani ústavu, ani zákony, a tým ani celý právny poriadok.

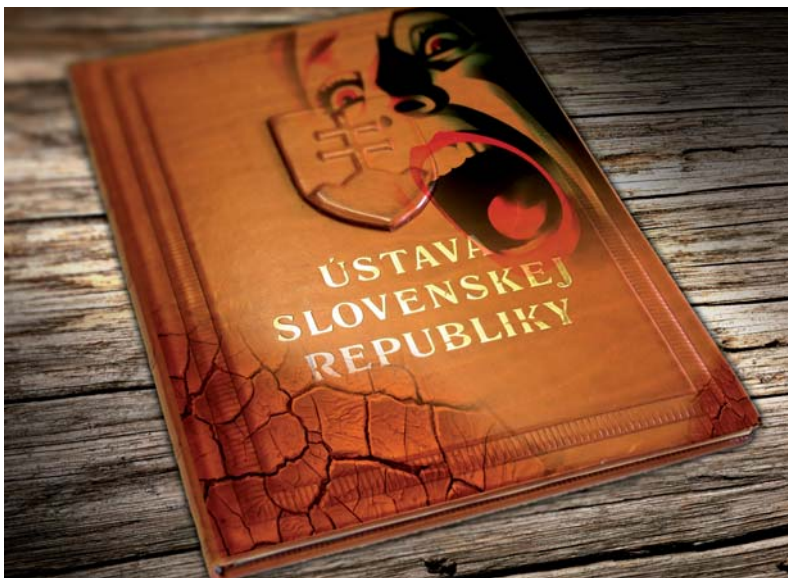

Ústava sama osebe nič nezaručuje, nič nezabezpečuje, ani nikoho nechráni. Napríklad medzi základné ľudské práva patrí právo na prácu, ale ústava prácu nikomu nedá. Preto namiesto upresňovania treba ju radšej pozorne čítať, poznať jej princípy, vnímať kontext a najmä v jej duchu konať. Nie si ju vysvetľovať a prekrúcať, ako to komu vyhovuje.

Práve toho by sa mali držať nielen politici, ale aj sudcovia. Lebo čím ďalej tým viac sa odvolávanie na ústavu stáva nástrojom politického boja a ústavný súd sa zaťahuje do výkonnej moci. A najhoršie je, že sa nedá na nič spoľahnúť, pretože koľko je právnikov, toľko je aj právnych názorov. Pritom nad niektorými ich účelovými konštrukciami zostáva až rozum stáť.

■ NEGRAMOTNÍ STAROSTOVIA

Najmä v súvislosti s negramotnými starostami vznikol problém s výkladom slova „každý". Treba si však uvedomiť, že to znamená len rovnosť príležitostí, ale nezakladá nárok. A že to neznamená „hocikto", ale že kandidát má mať aj predpoklady príslušnú funkciu dobre vykonávať. Nezáleží len na vzdelaní. V mnohých malých obciach sa osvedčili starostovia so základným vzdelaním a naopak až dvaja predsedovia Národnej rady SR s vysokoškolským vzdelaním neovládali ani len rokovací poriadok.

Rozdielne nároky na vzdelanie a prax sú aj v iných prípadoch. Napríklad sudcom všeobecného súdu sa môže stať až súdny čakateľ po vykonaní skúšky, ale sudcom ústavného súdu môže byť aj podnikový právnik alebo advokát. Stačí, že ho nominuje niektorá politická strana, prejde cez parlamentné handrkovanie a prezident ho vymenuje.

■ KAUZA ČENTÉŠ

V súvislosti s kauzou Čentéš a odmietnutými kandidátmi na sudcov Ústavného súdu SR sa stal problémom aj výklad slova „môže". Z logiky vyplýva, že to automaticky neznamená „musí". Podľa ústavy môže podrobnosti o výkone ústavných právomocí prezidenta ustanoviť zákon. Takže sťažnosti na porušenie ľudských práv kandidátov mal Ústavný súd SR zamietnuť – ich právo uchádzať sa o funkciu porušené nebolo – a konaním prezidenta sa vôbec nemal zaoberať. Mimochodom, ak si prezident zo šiestich navrhnutých mal vybrať troch a vybral si len jedného, tak u ktorých dvoch vraj porušil ich ľudské práva a u ktorých troch už nie?! V záujme právnej istoty a v súlade s ústavou však treba problém, čo prezident môže a čo musí, riešiť zákonom, teda v Národnej rade SR, a nie na Ústavnom súde SR.

Častou námietkou proti návrhu zákonnej úpravy je jej údajná retroaktivita. Táto zásada však striktne platí iba v trestnom práve. Ale aj tam ju ústava pripúšťa, ak je to pre páchateľa priaznivejšie. Námietky sa objavili napríklad v súvislosti so snahou obmedziť výšku dôchodkov. Ale neboli opodstatnené. Veď ak sa niečo stanoví – obrazne povedané – od zajtra, tak nezáleží na tom, čo bolo doteraz. Retroaktívne by bolo, ak by sa vysoké dôchodky znížili so spätnou platnosťou a vzniknutý rozdiel by sa musel vrátiť.

■ NEZÁVISLOSŤ SÚDNICTVA

Podľa ústavy je nezávislá súdna moc, teda jej výkon. A sudcovia sú nezávislí len v rozhodovaní. Ale ani to neplatí absolútne. Napríklad súd je viazaný právnym názorom odvolacieho súdu, nálezom ústavného súdu, pri namietnutí predpojatosti sa musí konanie prerušiť.

Súčasné súdy a sudcovia majú zlú povesť, málokto im dôveruje, ale nikto si to s nimi nechce rozhádzať. A tak sa pod rúškom nezávislosti stala zo sudcov uzavretá privilegovaná kasta. Ústava však nepripúšťa, aby bol niekto pre jeho postavenie zvýhodňovaný. Explicitne v nej bolo uvedené, že „postavenie, práva a povinnosti sudcov ustanoví zákon". To sa v roku 2001 účelovo vypustilo, ale aj tak sa nič nezmenilo, pretože napríklad hmotné zabezpečenie ústavných činiteľov, teda aj sudcov, je v zákonoch, a nie v ústave. A sudcovia nestoja nad zákonmi. Takže zmrazenie platov ústavných činiteľov malo platiť aj pre nich. Netýkalo sa to predsa súdneho konania, a teda nezasahovalo to ani do ich nezávislosti. Prípad platov sudcov sa znova dostáva pred Ústavný súd SR, ako keby rozhodovanie v súdnom konaní záviselo od výšky platov sudcov. Alebo ak sa im nezvýši plat, tak budú rozhodovať inak?!

■ (NE)DISKRIMINÁCIA

Ak má sudca všeobecného súdu nižší tarifný plat ako sudca špecializovaného súdu, tak je to vraj diskriminácia. Ak má zdravotná sestra v súkromnom zdravotníckom zariadení nižší tarifný plat ako sestra s takou istou pracovnou náplňou v štátnom zariadení, tak to vraj diskriminácia nie je. Dokonca stanovenie rovnakých platov by údajne bolo protiústavné!? Takéto používanie dvojakého metra však neprospieva kreditu ústavného súdu. Ale ak sa už na základe jeho verdiktu sudcom niečo doplácalo, malo to byť z ich bežného rozpočtu, napríklad na úkor trinásteho a štrnásteho platu.

Podľa súdnej praxe sa mzdové nároky zamestnanca posudzujú podľa platového dekrétu a podľa platných mzdových tarif. Inak je to s odmenami. Ak sa napríklad na nejakom ministerstve koncom roka rozdeľujú úspory formou takzvaných mimoriadnych odmien, a aj keď len jedného jediného jednoducho vynechajú, netreba mu nič zdôvodňovať. Ani na súde nič nedosiahne, pretože na odmenu nie je právny nárok. Dokonca štátny zamestnanec nemôže namietať ani porušovanie základných článkov Zákonníka práce, pretože v štátnej a verejnej správe platia osobitné zákony. Je to nelogické a de facto diskriminačné, ale de iure nie.

■ SLOVO K INAKOSTI

Diskriminovaní sa cítia byť aj homosexuáli. Ale neprávom, pretože nijaké právo im nie je odopreté. Tak ako nie je odopreté ani takzvaným starým mládencom a starým dievkam. Podľa rodinného stavu sú slobodní, a tak by to malo aj ostať. Nemali by zbytočne na seba upozorňovať, provokovať a predvádzať sa ako maškary v takzvaných dúhových pochodoch. A nemali by ani žiadať osobitné práva, teda vlastne nadpráva. Veď na riešenie ich hlavných problémov úplne stačí súčasný právny stav. Napríklad dedenie môžu riešiť závetom a slávnostné spečatenie a registrovanie spolužitia si môžu vykonať v rámci svojho občianskeho združenia Inakosť.

■ PILIER ALEBO PALICA

Najnovšie sa Ústavný súd SR má zaoberať otázkou, či zákon o minimálnom dôchodku nie je diskriminačný voči takzvaným sporiteľom v druhom pilieri. Už predtým sa opozícia usilovala zabetónovať druhý pilier v ústave a teraz vláda pripúšťa možnosť prípravy ústavného zákona. Ale ani ústava, ani ústavný súd nie sú na to, aby zachraňovali pochybné projekty, ktoré sa aj tak napokon budú musieť zrušiť. Pretože druhý pilier, vymyslený pre bohatých, je iba kanálom na nezmyselné púšťanie žilou Sociálnej poisťovni, a tým aj štátnemu rozpočtu. Veď takzvané odkladanie si na staré kolená sa nikdy nevyplatilo a mnohým nakoniec zostala iba žobrácka palica. Ale ústava na to už pamätá, pretože ak „sporiteľom" hazard v druhom pilieri nevyjde a ich príjem v starobe nedosiahne životné minimum, budú môcť požiadať o sociálne dávky.

GLOSA

V horúcich letných mesiacoch sme na Slovensku akosi pozabudli na jedno významné výročie. Pred šesťsto rokmi 6. júla 1415 sa v Kostnici potupne upálením na hranici skončil život cirkevného reformátora Jana Husa. Aj keď nebol Slovák, najmä u slovenských evanjelikov sa teší veľkej úcte.

Zabudnuté výročie

Jan Hus sa narodil okolo roku 1378 v Husinci pri Prachaticiach. Študoval na pražskej univerzite, kde sa neskôr stal rektorom. Veľkou mierou sa zaslúžil o vydanie tzv. Kutnohorského dekrétu, ktorým kráľ Václav IV. zrušil na univerzite výsadné postavenie cudzincov, najmä nemeckej menšiny, a českým profesorom a študentom sa poskytol rozhodujúci hlas.

Od roku 1402 kázal Hus v Betlehemskej kaplnke v Prahe. Vo svojich kázňach ostro pranieroval hriešne kňazstvo, rozvádzal myšlienku, že hriešni preláti a vládnuca šľachta nie sú vo svojom postavení z Božej milosti, a preto ich netreba poslúchať. Hus čoskoro narazil na odpor cirkevných hodnostárov a pražský arcibiskup vydal v roku 1409 zákaz rozširovať Viklefove spisy . Hus v roku 1412 ostro vystúpil proti predávaniu odpustkov. Pápež ho dal do kliatby a vyhlásil za kacíra. Hus pokračoval vo svojej kazateľskej činnosti v tzv. táboroch ľudu. Medzitým sa v Kostnici zišiel koncil, ktorý mal vyriešiť neľahkú situáciu v cirkvi. Vládli totiž až traja pápeži, a to bolo neúnosné. Na koncil odišiel brániť svoje učenie aj Jan Hus. Mal ochranný glejt od cisára Žigmunda Luxemburského, brata českého kráľa Václava IV. Tu bol uväznený a mučený. Svoje učenie na verejnom zasadnutí neodvolal a 6. júla 1415 bol ako kacír upálený. Zanechal po sebe rozsiahle dielo presiaknuté vlasteneckým citom. Okrem latinského spisu De ecclesia (O cirkvi), jeho české spisy Výklad viery, Dcérka, Postila, O svätokupectve patria medzi vrcholné literárne výtvory svojej doby. Hus bojoval aj za čistotu českého jazyka a bol autorom úpravy českého pravopisu. Zaslúžil sa aj o preklad Biblie do češtiny.

Túto osobnosť si pripomenuli liptovskí evanjelici v nedeľu 12. júla 2015 na slávnostných službách Božích, ktoré slúžil biskup Východného dištriktu S. Sabol. Pred chrámom potom matiční divadelníci uviedli dramatické pásmo o živote a diele Jána Husa pod názvom Život v pravde. V úlohe Husa sa predstavil J. Sálus, ako kardinál Zarabela M. Stromko, cisára Žigmunda stvárnil P. Vrlík, študentov J. Vozár a I. Hudák, komentár čítala K. Staroňová. Režiu predstavenia mal M. Nemec. Za pôsobivé a umelecky veľmi dobre spracované predstavenie zožali zaslúžený potlesk. Všetci ocenili, že matičiari vedia pripraviť naozaj kvalitné programy a prispeli dôstojným spôsobom pripomenutiu si výročia upálenia Majstra Jána Husa.

(pv)

Originalitu prvého písma ocenili i žiaci druhého ročníka základnej školy

Hlaholika – posvätné dedičstvo Slovákov

„... A keď vypočuli tú veľkú reč, pohrúžili sa do modlitby i s inými, čo boli tohože ducha ako aj oni. A tu Boh zjavil filozofovi slovenské písmo a ten hneď zostrojac písmená a zostaviac reč vydal sa na moravskú cestu."

Text a foto: Miroslav DEGLOVIČ

Úryvok zo života svätého Metoda nás jednoznačne informuje o výnimočnej skutočnosti – svätý Konštantín Filozof priniesol našim predkom ako najvzácnejší Boží dar písmo, ktoré mu zjavil Boh. Hlaholské písmo má zvláštny ikonografický ráz a okrem estetického faktoru ukrýva v sebe symboliku a určitý nádych tajomna. Podľa odborníkov je hlaholika utvorená z troch základných tvarov sprítomňujúcich tri symboly kresťanstva – kríž, kruh a trojuholník. Štúdium tohto vzácneho daru nám odokrýva posolstvo Božieho slova akoby zašifrované v písme našich vierozvestcov. Hlaholika je jednoducho posvätným dedičstvom Slovákov, i keď často nedoceneným a nepoznaným. Pre starých Slovákov ju vytvoril svätý Cyril v roku 863 a po preložení liturgických kníh založil spolu s bratom – svätým Metodom, na území Slovenov (Devín) prvú hlaholskú školu (r. 864 – 885) na vzdelávanie kňazov i vzdelancov. Po násilnom zatvorení staroslovenskej školy hlaholika postupne vymizla a žiakov sv. Cyrila a Metoda vyhnali. Aj napriek tomu sa stala základom.

Deti oceňujú krásu hlaholiky.

Našťastie na Slovensku existuje Hlaholská akadémia, kde sa záujemcovia pútavou a nenásilnou formou dozvedia skutočnosti, o ktorých mnohí doteraz ani len netušili. Zaujímavé prednášky a semináre sú vedené pod taktovkou nadšených odborníkov (Mgr. Elena Šubjaková), ktorí naučia nielen používať túto „kresťanskú ikonografickú abecedu" slovom i písmom, aby ste si povedzme mohli pokojne „počítať" napríklad v Kyjevských listoch, ale predovšetkým vzbudia väčší záujem o skutočné kresťanské a slovanské hodnoty. Krásu a originalitu nášho prvého písma ocenili i moji žiaci druhého ročníka na základnej škole. Po oboznámení sa s jednotlivými písmenkami a krátkou históriou hlaholiky dokázali si podľa abecedného kľúča napísať svoje meno i rozlúštiť „tajomné slovo" napísané spolužiakom. Aj takouto formou sa môžeme snažiť vytvoriť už u tých najmenších pozitívny vzťah k vlastnej histórii, jazyku i vlasti.

Krajina s bohatou históriou a so zložitou prítomnosťou I.

Skopje – mesto vo výstavbe

Macedónsko je malebná hornatá krajina s bohatou, no tragickou históriou a komplikovanou súčasnosťou. Táto malá slovanská krajina na juhu Európy je na Slovensku pomerne málo známa. Správy o Macedónsku sa zväčša nevyskytujú v hlavných spravodajských reláciách slovenských médií. Macedónsko, povedzme na rozdiel od Chorvátska, nie je ani cieľom masových dovolenkových pobytov Slovákov. Je to dané nielen tým, že nemá more, ale aj neznalosťou macedónskych reálií, všeobecným podceňovaním tejto krajiny či obavami z bezpečnostnej situácie. Macedónsko však má čo ponúknuť aj náročnejšiemu turistovi.

Text a foto: Martin JARINKOVIČ

Mojím prvým cieľom cesty po Macedónsku bolo hlavné mesto Skopje. S rozlohou 571,5 štvorcového kilometra a s vyše päťstotridsaťtisíc obyvateľmi je väčšie než Bratislava. Najzvyčajnejším spôsobom individuálneho cestovania do Skopje z našich končín je zrejme železnica. Konkrétne z Košíc je to trasa dlhá bezmála tisícdvesto kilometrov a na jej prekonanie treba dvadsaťštyri hodín.

■ ŽERIAVY A LEŠENIA

Železničná stanica v Skopje nepôsobí v súčasnosti na prichádzajúceho turistu práve najprívetivejšie. Je to pre prebiehajúce rekonštrukčné práce. Rekonštrukcie a výstavba sú inak príznačné pre macedónske hlavné mesto, všade, kam sa pohnete, môžete vidieť nejaké stavenisko. Skopje je v súčasnosti jednoducho mestom výstavby. Ďalšiu vec, ktorú si všimne návštevník hneď po príchode na stanicu, je pomerne veľká skúposť na informačné tabule, nápisy a pod. Týka sa to aj takej banality, ako je možnosť zakúpenia mapy mesta. V staničných stánkoch ju nezoženiete, odporúčam preto vytlačiť si vopred aspoň z internetu základný orientačný plán.

SKOPJE s vyše polmiliónom obyvateľov je väčšie než Bratislava.

Železničná stanica je prepojená s autobusovou stanicou. Tu nájdete aj zmenáreň. V Macedónsku sa platí macedónskymi denármi, pričom kurz voči euru sa pohybuje okolo šesťdesiat denárov za euro. Nech vás nepomýli, že domáci zvyknú v bežnej reči zo zotrvačnosti denáre označovať ľudovo ako dináre, ktoré si pamätajú ešte z čias Juhoslávie. Už na peróne, ale aj pred stanicou sa na vás vyrútia taxikári ponúkajúci zmätenému turistovi východisko zo situácie, za jazdu taxíkom treba však očakávať platbu od desať eur vyššie. Pri nízkych cenách dopravy v Skopje (autobusový lístok v cene pol eura kamkoľvek) to môže človek neskôr oľutovať. Najjednoduchšie je vybrať sa zo stanice Bulvárom K. J. Pitu a potom proti prúdu rieky Vardar a takto za približne pätnásť až dvadsať minút dôjsť pešo do centra mesta, ktorého srdce tvorí Námestie Macedónia.

■ NÁMESTIE MACEDÓNIA

Námestie predstavuje najvýstavnejšiu časť metropoly. Dominuje mu nadživotná jazdecká socha Alexandra Macedónskeho. Sú tu významné kultúrne ustanovizne –Archeologické múzeum Macedónska, štátny archív a ďalšie. V týchto miestach sa nachádza starý Kamenný most z čias tureckej nadvlády a dva nové mosty, jeden lemovaný sochami macedónskych vladárov a dejateľov a druhý zdobia sochy umelcov. Z Námestia Macedónia to už nie je ďaleko na skopskú pevnosť (tvrdina skopsko Kale), odkiaľ je nádherný výhľad na mesto. Trávnaté plochy pod pevnosťou sú cez víkendy miestom rodinných piknikov. Areál pevnosti je strážený a na noc uzavretý. Vo februári 2011 totiž nespokojnosť albánskej komunity s vládnym projektom výstavby chrámu – múzea v areáli prerástla do viacerých incidentov, ktoré musela riešiť polícia. Výstavba bola pozastavená, objekt ohradili a čaká na svoj osud. Oproti hlavnému vstupu do pevnosti za parkoviskom sa vinie hore návrším chodník k Múzeu súčasného umenia. Tu si dávajú schôdzky zaľúbené páry. Ak sa vrátite, pod pevnosťou sú ďalšie významné objekty, spomeniem aspoň mešitu Mustafa-Pašu z roku 1492, Chrám sv. Spasa a Múzeum Macedónska, modernistická budova z čias socializmu s nenápadným hlavným vstupom. Okrem preslu-hujúcej historickej expozície v ňom môžete vidieť zaujímavú expozíciu macedónskych ikon zo 14. – 19. storočia. Odporúčam aj expozíciu prezentujúcu ťažké osudy egejských Macedóncov počas druhej svetovej vojny a gréckej občianskej vojny a etnografickú expozíciu prezentujúcu pestrosť macedónskeho ľudového kroja a architektúry.

V tejto časti mesta aj podľa úzkych uličiek, ktorých spleť sa vinie postupne dole, zistíte, že sa nachádzate v štvrti zvanej stará turecká čaršija (obchodná štvrť). Táto časť mesta, obývaná prevažne Albáncami, na vás dýchne čarom Orientu. Akoby sa tu zastavil čas. Z každej strany láka lahodná vôňa balkánskych špecialít na grile (tu zvanom „skara).

■ BIT BAZAR

Takto nabudený som sa dostal až k tržnici Bit Pazar, kde sa dá kúpiť všetko – od ovocia a zeleniny, cez mäso a potraviny, textil, riady, náradie až po súčiastky do bicyklov. Miešajú sa tu vône od kávy a korenín až po pachy čínskej obuvi. Neodolal som. V reštaurácii, čo mi padla do oka, som si objednal „kebabi“ (čevapčiči), ktoré ma vyšli na 2,5 eura aj s prílohou. Viac ako o polovicu lacnejšie než v mojej obľúbenej reštaurácii pod skopským Kale s výhľadom na mesto. Zvláštnosťou reštaurácií v čaršiji je, že nepodávajú alkohol. Z čaršije sa viete zasa dostať na námestie Macedónia, ktoré je na opačnom konci ukončené bývalou železničnou stanicou, dnes múzeom mesta pripomínajúcim zemetrasenie z roku 1963. Po ceste k múzeu sa môžete zastaviť v Dome matky Terezy, najznámejšej rodáčky zo Skopje, ale ešte predtým, ak by ste odbočili pod sochou Alexandra naľavo, dôjdete popod „víťazný oblúk“ k parlamentu a napravo k Bulváru Ilinden, kde sídli vláda.

Tu však musíme naše rozprávanie prerušiť. Zaujímavostí v meste je oveľa viac, než sa zmestí do tohto článku. Nabudúce si predstavíme prírodné krásy okolia Skopje.

Pokračovanie v budúcom čísle.

Horúčavy, prietrž mračien a najúspešnejšia turistická sezóna doteraz

Chorvátsko dvadsať rokov po operácii Búrka

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Tri veci poznačili najviac túto letnú sezónu na pobreží chorvátskeho Jadranu: Rekordná návštevnosť turistických destinácií, dvadsiate výročie oslobodenia a zjednotenia celého územia štátu, ale aj zákernosť terorizmu. Mnohé z toho mohli zažiť aj návštevníci zo Slovenska, ak sa v tom čase pohybovali, či postávali v dopravných zápchach na diaľniciach, alebo si po náročnom cestovaní užívali tropické horúčavy pri našom mori.

Zle sa to píše aj číta, no i dva súvisiace prípady z konca augusta, týkajúce sa občanov Slovenska na Jadranskej magistrále, sú ilustráciou toho, aké zradné môžu byť cesty popri mori.

■ GENIUS LOCI?

Smrť mladého slovenského motocyklistu pri meste Ston po zrážke s českými turistami v osobnom automobile bola nepriamo aj príčinou ďalšej tragickej havárie pohrebného vozidla zo Slovenska, ktoré išlo do Chorvátska po telo nebohého. Smútok na smútok a nedá sa povedať iné len to, že aj cesta popri krásnom pobreží môže byť vražedná. Je to vari genius loci? Akoby si niektoré miesta v Chorvátsku, kde tiekla najmä krv nevinných civilistov, žiadali ďalšiu krv, lebo ešte nesú pečať tragických udalostí, ktoré sa v Dalmácii aj Slavónsku diali počas rokov bratovražednej vojny, čo nikdy nebude zabudnutá.

■ KNIN

Jednou z historických spojníc vnútrozemia so strednou i s južnou Dalmáciou je mesto Knin, ktorému dominuje pevnosť s výhľadom na všetky okolité údolia i pohoria. Toto mesto je živým symbolom zjednotenia chorvátskeho územia pred dvoma desaťročiami. Tu vztýčil bývalý a od roku 1999 už nebohý prvý prezident štátu po oddelení od Juhoslávie Franjo Tudjman 5. augusta 1995 vlajku Chorvátska po vojne, ktorá trvala od roku 1991.

Chorvátsko má dnes prezidentku Kolindu Grabarovú-Kitarovičovú. Tá sa v prítomnosti premiéra Zorana Milanoviča zúčastnila deň predtým aj na slávnostnej vojenskej prehliadke v Záhrebe, ale v Knine už išli každý po svojom. Premiér Milanovič odmietol v Záhrebe aj v Knine rečniť pred desiatkami tisícov zhromaždených a vlastne aj pred miliónmi televíznych divákov, aby to nebolo považované za predvolebnú kampaň. Verejný aj mediálny priestor prenechal prezidentke. Mnohí veteráni vojny mu to však vyčítali s tým, že nemusel hovoriť o blížiacich sa voľbách, ale pri dvadsiatom výročí sa mal prihovoriť pozostalým obetí aj veteránom. V Záhrebe ani v Knine neprehovoril ani obľúbený hrdina a veliteľ operácie Oluja.

■ OLUJA JE BÚRKA

Deň víťazstva, vďakyvzdania vlasti a chorvátskych obrancov oslavovali od 4. augusta niekoľko dní rôznymi podujatiami v celom Chorvátsku. Spoločná operácia chorvátskej armády a polície pod vedením generála Anteho Gotovinu trvala len osemdesiatštyri hodín, počas ktorých sa podarilo oslobodiť územie s rozlohou 10 400 štvorcových kilometrov, čo je 18,4 percenta rozlohy dnešného Chorvátska.

Operácia Búrka vypukla niekoľko hodín po tom, čo stroskotali rokovania medzi Záhrebom a vedením neoficiálnej Republiky Srbská krajina, ktoré odmietlo plán autonómie v rámci Chorvátska. Srbi územie zvané Krajina, kde žili celé stáročia, dostali násilím pod svoju absolútnu kontrolu s podporou Slobodana Miloševiča z Belehradu v roku 1991, keď Záhreb vyhlásil nezávislosť od Juhoslávie. Krajinskí Srbi vyhnali z oblasti násilne asi dvestotisíc Chorvátov. Počas vytláčania chorvátskych obyvateľov z územia Krajiny bolo zabitých viac ako desaťtisíc Chorvátov.

Zablokovaním priameho dopravného spojenia medzi severom a juhom rozdelili územie Chorvátska na dve časti. Tak musel fungovať štát, ktorý má všetko – hory, rieky, úrodné polia, more a bohatú históriu, ale aj veľmi členité územie. Kraje od Drávy, Dunaja a Sávy s mestami Osijek, Vukovar či Daruvar cez hory okolo bosnianskych hraníc po Zadar, Šibenik, Split a Dubrovník bolo treba zjednotiť. Prezident Tudjman nadránom 4. augusta 1995 vyhlásil v štátnom rozhlase, že prichádza búrka, po ktorej sa vyjasní. To bolo heslo a povel na začiatok operácie.

Na ofenzíve sa podieľalo približne stopäťdesiattisíc chorvátskych vojakov a policajtov, 350 tankov, 605 obrnených vozidiel a dve desiatky bojových lietadiel. Krajinskí Srbi mali okolo štyridsaťtisíc vojakov, približne 400 tankov a 25 lietadiel. Podľa vojenských analytikov Chorvátom poskytli výcvik americkí poradcovia a napriek medzinárodnému zbrojnému embargu uvalenému na celú bývalú Juhosláviu zbrane získali od obchodníkov z bývalého Zväzu sovietskych socialistických republík.

Počet srbských obetí je

predmetom sporov. Súdny tribunál v Haagu evidoval minimálne 150 zabitých civilistov, chorvátske organizácie na ochranu ľudských práv hovoria, že identifikovali viac ako 600 mŕtvych, srbské úrady hovoria o približne 2 500 mŕtvych. Podľa Záhrebu zahynulo 184 chorvátskych vojakov a vyše 1 430 ich bolo zranených. Pri postupe chorvátskych jednotiek cez dočasnú líniu príméria zahynuli i traja vojaci mierovej jednotky OSN.

■ ANTE GOTOVINA

Medzinárodný trestný tribunál pre bývalú Juhosláviu (ICTY) označil operáciu Búrka za „spoločnú kriminálnu akciu“, zameranú na etnické vyčistenie územia Krajiny od Srbov. Z vrážd a deportácií civilistov obžaloval aj veliteľa chorvátskej ofenzívy Anteho Gotovinu. Ten istý tribunál ICTY však 16. novembra 2012 oslobodil dvoch chorvátskych generálov – Anteho Gotovinu a Mladena Markača, od obvinení z vojnových zločinov proti srbskému obyvateľstvu v súvislosti s operáciou Oluja. Generál Gotovina odišiel do výsluhového dôchodku a v súčasnosti je v dalmatínskom mestečku Pakoštane podnikateľom. V rodinnej firme sa venuje v čistých vodách pri súostroví Kornati chovu a vývozu kvalitných jadranských tuniakov. Do politiky sa vraj vstúpiť nechystá...

Operácia Búrka priniesla v rinčaní zbraní stovky mŕtvych a nezvestných, desaťtisíce utečencov a ničenie majetku. Väčšina Chorvátov ju však považuje za úspešné zavŕšenie vlasteneckej vojny za nezávislosť. Územie celého svojho štátneho územia Chorváti získali 7. augusta 1995. Väčšina krajinských Srbov, asi dvestotisíc ľudí, pred postupujúcimi vojakmi odišla do susednej Bosny a Hercegoviny alebo do Srbska.

Aj keď sa vzťahy medzi Chorvátskom a Srbskom v ostatných rokoch výrazne zlepšili, operácia Búrka zostane ešte dlho citlivou a nepríjemnou témou. Chorváti sú hrdí na svoje vlastenecké bojové odhodlanie, ktoré považujú za potrestanie predošlej srbskej agresie. Podľa oficiálneho stanoviska Záhrebu srbskí civilisti v auguste 1995 z chorvátskeho územia odišli na príkaz Belehradu. Srbi vraj utekali nie preto, že boli ohrození Chorvátmi, ale báli sa veľkej moci Slobodana Miloševiča, Radovana Karadžiča a Ratka Mladiča, ktorí sa im vyhrážali pomstou, ak ostanú v Chorvátsku...

Festivalové leto sa dá vnímať aj z rockovej, aj z folklórnej strany

Pre niekoho pohoda, pre iného paráda

Alexander GOTZ – Foto: archív Hontianska paráda

Pre dnešnú mladú generáciu je pravdepodobne nepochopiteľný fakt, že ešte začiatkom deväťdesiatych rokov boli letné mesiace zo zábavného, nebodaj z kultúrneho hľadiska viac než skromné. Občas nejaký koncert, pokusy o väčšie akcie, ktoré sa viac podobali hodovým slávnostiam s kolotočmi i so stálicou. Tie sa skladali najmä z prednovembrových letných podujatí, vrátane folklórnych festivalov, na ktoré sa čerstvo kapitalistická mládež aj tak väčšinou pozerala cez prsty. Dnes je už situácia diametrálne odlišná.

Od júla po koniec augusta otvorilo na Slovenku svoje brány a vrátka vyše dvadsať festivalov súčasnej hudby. Od rockovej muziky cez metal, hip-hop, alternatívu až po džez, blues, country až k duchovne orientovanej hudbe. Geograficky vzaté od Malaciek po Sninu. Samozrejme, že najviac bolo festivalov zameraných na rock a pop. Nenadarmo sa medzi muzikantmi hovorí: Čo nezarobíš v lete na festivaloch, to ti v zime bude poriadne chýbať. Mládež a občas aj borci v strednom veku sa jednoducho snažia v letných mesiacoch odreagovať, vypočuť si zo dve svoje obľúbené kapely a do toho pár muzikantov, ktorých práve nemusia, zažiť romantiku pod stanom, vlažné pivo či kofolu, cigánsku alebo vegetariánsky hamburger, potom sa doma poriadne osprchovať a... spomínať. Aby som nebol zaujatý, to isté sa týka aj folklórnych podujatí, len tam je väčší podiel skalných návštevníkov, ktorí, čuduj sa svete, vedia niečo aj o tom, čo sa na pódiu hrá, či tancuje.

■ OD POHODY DO NEPOHODY

Aj zásluhou médií a dobre cielenej reklamy sa v žánri rockových a alternatívnych letných festivalov drží už zopár rokov na pomyselnej vrchnej priečke rebríčka trenčiansky festival Bažant Pohoda. Profesionálni organizátori, ktorí na akcii pracujú celý rok, pozývajú zaujímavé kapely, primeraný počet hudobných hviezd z rôznych žánrov a ponúkajú čoraz väčšie množstvo sprievodných podujatí. Dalo by sa povedať, že ide o akýsi postmoderný trojdňový zábavný park. Okrem vystúpení hudobných skupín tu návštevníci nájdu aj predstavovanie kníh, autorské čítania, besedy, premietania filmov či školu tanca. Bolo by to iste všetko v poriadku, keby v pozadí nebola ideologicky motivovaná manipulácia. Iste, každý organizátor má právo pozvať si tie kapely, pre ktoré sa rozhodol a ktoré mu štýlovo konvenujú. Usporiadateľ metalového festivalu si nepozve popovú hviezdičku zo Superstar a organizátor prehliadky dychoviek zasa punkovú Zónu A. No chlapci a dievčatá z Pohody pravidelne oslovujú politikov z istého konkrétneho spektra a s nimi aj rovnako orientovaných vydavateľov, publicistov, autorov... Od Havla cez Radičovú až po ex arcibiskupa Bezáka. Azda aj preto sa na internete čoraz častejšie objavuje Pohoda pod označením festival politickej piesne. Ostatné festivaly sa podobným pánskym huncútstvam zatiaľ vyhýbajú. Či už ide o Vrbovské vetry či Žákovic Open a ďalšie, organizátori stavili skrátka na zaužívaný vzorec. Pozháňať zopár známych a azda aj dobrých skupín, zopár skupín, ktoré vyplnia program, ponúknuť niečo navyše, možno ohňostroj, veľa stánkov s občerstvením a to najdôležitejšie – zohnať solventných sponzorov. Lebo zo vstupného sa festival utiahne len ťažko. Ale prejdime k festivalom, ktoré zdanlivo stoja na opačnej strane hudobného a vôbec festivalového spektra, aj keď majú u nás nesporne oveľa dlhšiu tradíciu. Áno, hovoríme o folklóre.

■ FOLKLÓRNE ZASTAVENIA

Najväčším sviatkom folklóru, ľudového tanca, hudby, ale aj zvykov, konkrétne Folklórnemu festivalu vo Východnej, patrí už tradične začiatok leta. Tohtoročný 61. ročník sa konal 2. až 5. júla v zabehnutých priestoroch amfiteátra pri dedine Východná a stal sa cieľom tisícov návštevníkov z celého Slovenska i zo zahraničia. Tento rok tak do Východnej prišlo vyše tridsaťtisíc návštevníkov, čím sa festival môže rovnať svojmu žánrovému náprotivku Bažant Pohoda. Aj folklórne festivaly už niekoľko rokov ponúkajú okrem autentického a štylizovaného folklóru i rôzne „pridané hodnoty“. Napríklad hneď na úvod Východnej odohrali herci Divadla Andreja Bagara z Nitry na veľkej scéne amfiteátra úspešný muzikál Tisícročná včela na motívy známeho románu Petra Jaroša. Na tohtoročnej Východnej si určite prišli na svoje aj obdivovatelia ľudového výtvarného umenia, ľudovoumeleckých remesiel a niektoré ľudové techniky si mohli návštevníci prakticky vyskúšať. Popri množstve ďalších vydarených folklórnych festivalov si určite zaslúži zmienku aj Hontianska paráda, ktorá sa konala 21. až 22. augusta a ktorá je vrcholným podujatím a prezentáciou obce Hrušov, ale zároveň i vrcholným prezentačným podujatím ľudovej tradičnej kultúry Hontu. Na Paráde sa organizátori okrem riadnej dávky folklóru skutočne vyhrali aj s tým, aby návštevníkom priblížili tradičný spôsob života našich predkov v danom regióne. Predseda Matice slovenskej Marián Tkáč na festivale povedal, že niekto má Pohodu a niekto Parádu. Ja iba dodám, že keby návštevníci z celého Slovenska v pohode a bez komerčných a politických manipulácií mohli byť v júli na rockovom a v auguste trebárs na folklórnom festivale, to by bola pohoda a paráda.

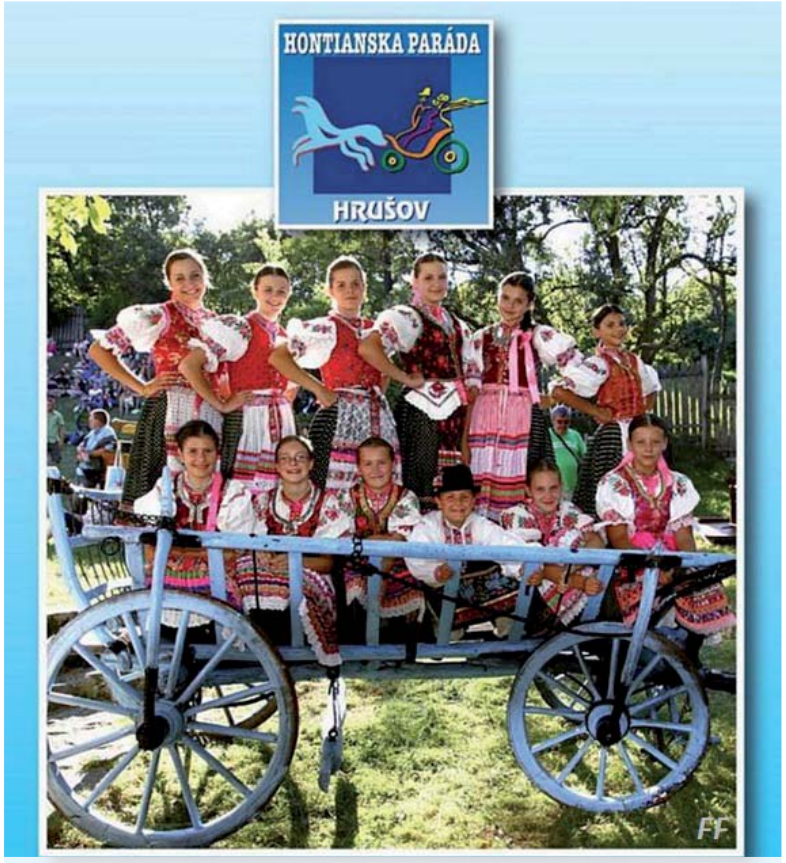

Hontianska paráda 2015.

Obohacujúce informácie a pohľady

D. ČATLOŠ: Deti a vojna. Spomienky na detstvo a rodinu 1941 – 1946, Krakov – Martin 2015

KNIHA TÝŽDŇA

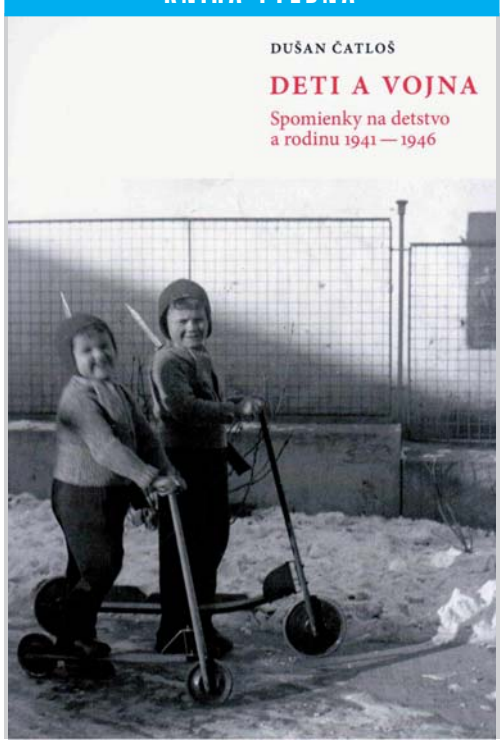

V marci tohto roku uzrela svetlo sveta zaujímavá publikácia Ing. Dušana Čatloša, CSc. (1933), Deti a vojna s podtitulom Spomienky na detstvo a rodinu 1941 – 1946. Autor má korene v evanjelickej rodine Čatlošovcov z Liptovského Svätého Petra. Jeho otec, štátny zamestnanec a neskôr účastník povstania, bol bratrancom ministra národnej obrany SR generála Ferdinanda Čatloša.

Príslušník generácie, ktorá poslednú svetovú vojnu prežila v detskom veku, v úvode memoárov poznamenáva: „Vojna prinášala strach o život, ale pre deti bola i akýmsi zdrojom prekvapení. Pôsobila na ich správanie. Žili sme s ňou, vyrezávali sme si pušky a pištole z dreva, hrali sme sa na vojakov. Jedna banda boli Rusi, druhá banda Nemci. Nemuseli sme pestovať žiadne adrenalínové športy, lebo každý nový deň priniesol zmenu a adrenalínu bolo všade habadej.“ Tieto riadky výstižne ilustrujú atmosféru knihy, ktorou je zachytenie zážitkov z vojnových rokov očami dieťata. Časť rozprávania a spomienok je venovaná životu v Krupine, kde rodina počas prvej Slovenskej republiky žila, no nechýbajú dramatické momenty z putovania povstaleckým územím (Turiec, Horehronie, Liptov) či prežívanie prechodu v Sučanoch. Cennými sú aj spomienky na odvrátenú a zamlčovanú tvár partizánskej činnosti v Turci alebo na Liptove.

Útla knižka (108 strán), napriek tomu, že sa viaže k obdobiu a udalostiam, ktoré boli v našej literatúre, publicistike či kinematografii nespočetnekrát pertraktované, stále prináša aj niektoré nové informácie a pohľady. Aj preto sa na jej vydaní redaktorsky podieľal historik Martin Lacko.

Knihu si možno kúpiť v kníhkupectve Svojeť na Gröslingovej ulici (Liga Pasáž) v Bratislave. Prípadne objednať mailom na adrese historicke.rozhlady@gmail.com.

(ml)

MEDAILÓN

Na Slovensku nemáme veľa prozaikov, ktorí vedia skutočne vnímavo, originálne, šteklivo a zároveň vkusne zobraziť cit, duševnú aj fyzickú lásku, skrátka celý ten kolotoč vášní, pocitov, ľúbostí, ale aj nenávisti, ktoré sprevádzajú vzťah. Prozaik a publicista Peter Holka patrí medzi uznávaných majstrov pera najmä v týchto sférach.

Prozaik s citom pre city

Peter Holka sa narodil v Považskej Bystrici 22. augusta 1950. Detstvo strávil v Púchove a neskôr v Čadci. Po maturite prešiel rôznymi zamestnaniami a napokon pracoval ako novinár vo viacerých novinách – od regionálnych až po celoslovenskú Pravdu. Popri zamestnaní vyštudoval politológiu a v rokoch 1996 až 1999 bol šéfredaktorom Literárneho týždenníka. Po období slobodného povolania pôsobil v Slovenskom rozhlase, v Učiteľských novinách a v súčasnosti sa venuje už len písaniu. Knižne debutoval v roku 1983 novelou Ústie riečok a potom nasledovali knihy, z ktorých román pre mládež Prekážkar v džínsach je dodnes jedným z kľúčových diel tohto žánru. V deväťdesiatych rokoch napísal celý rad kníh, v ktorých s majstrovským prozaickým štýlom a zároveň s odzbrojujúcou úprimnosťou vyrozprával príbehy, kde vzťahy, vášne, vzlety a pády jednotlivých hrdinov a hrdiniek zaujali tisícky čitateľov. Peter Holka je totiž autor, ktorý nevarí takpovediac z vody, nepodlieza vkus čitateľa príbehmi z červenej knižnice, ale ide takpovediac na dreň. Vie si utiahnuť zo svojich hrdinov, ale aj zo seba, vie, že nikto z nás nie je dokonalý, ale zároveň vie, že preto je život krásny, alebo občas aj „krásne krutý“. V jeho prózach sa snúbi autorská profesionalita s bystrým okom niekdajšieho publicistu, a to robí jeho knihy výnimočnými. Peter Holka nedávno oslávil šesťdesiatpäť rokov. S prianím ešte mnohých úspešných kníh mu v mene redakcie, a samozrejme aj čitateľov blahoželáme!

(-Mab-)

HUMORESKA

Ľudovít by to určite zvládol ľavou zadnou...

Občas, ale skutočne len občas sa zasnívam a rozmýšľam o tom, čo by asi robili historické postavy z našich dejín, keby ožili tu a teraz. Napríklad taký, že vraj franský kupec Samo. Na jednej strane vyprášil kožuch Avarom a neskôr aj Frankom, na strane druhej mal podľa súdobých kronikárov dvanásť slovenských žien, s ktorými mal dvadsaťdva synov a pätnásť dcér. Z toho mi vychádza, že by sa dobre uplatnil ako vládny splnomocnenec pre otázky imigrantov a zároveň pre otázky zvyšovania populačného rastu. Kráľ Svätopluk najmä po skúsenostiach so svojimi synmi, ktorým ani prúty nepomohli, by sa mohol venovať otázkam výchovy mládeže. Hneď by ubudlo do seba zahľadených a egoistických mládežníkov. Taký palatín Juraj Turzo by sa uplatnil napríklad na najvyššom súde. Nielen preto, že veľkú časť svojej korešpondencie písal vo vtedajšej slovenčine dávno pred otcom Bernolákom. Na jednej strane sa riadil príslovím: „Padni, komu padni,“ na druhej strane vedel byť aj mimoriadne pomstychtivý. Keď Bočkajovi vojaci vylúpili v roku 1605 turzovskú rodinnú hrobku a časť vecí sa našla v obci Bodiná, dal milý Juraj bez vyšetrovania a súdu zopár dedinčanov obesiť a obec vypáliť. Myslím si, že v súčasnom slovenskom súdnictve by bol zaujímavou posilou. Nijako si však neviem rady s jeho najslávnejšou väzenkyňou, a to s Alžbetou Bátoriovou. Pôvodne som si myslel, že by mohla robiť niekde na transfúznej stanici. Potom som si ju predstavil ako šéfku neziskovky, ktorá má za cieľ búrať predsudky voči ľuďom, ktorí sú síce iní, ale aj oni si zaslúžia pochopenie. Pri Betkiných rozsiahlych majetkoch na Slovensku, v Maďarsku a Sedmohradsku by ani nepotrebovala granty od uja Sorosa. Osobitná kapitola sú chlapci štúrovci. Čo už taký Ľudovít. Ako premiér by to zvládol ľavou zadnou, len či by mu v parlamente prešli spolky striedmosti. Anička Jurkovičová by bola ideálnou riaditeľkou SND už len preto, že bola prvá slovenská herečka, a Ján Francisci by nebol márnym ministrom obrany, keďže národné gardy organizoval v meruôsmych rokoch mimoriadne úspešne. Ešte mi prišiel na um Janko Kráľ ako možný minister kultúry, lebo s označením Divný Janko by do súčasnosti úplne zapadol. Podobne som sa zabával umiestňovaním našich slovenských historických postáv do dnešného sveta, až som si z hrôzou uvedomil, že som zabudol na nášho sokolíka hôrneho, zbojníka spanilého – Jurka Jánošíka. Bol síce kapitánom hôrnych chlapcov, ale veliť jednotke rýchleho nasadenia, to by bolo pod jeho úroveň. Napokon som našiel aj pre neho pekné miesto. Stal by sa riaditeľom Najvyššieho kontrolného úradu. Na jednej strane by potešil široké masy Slovákov, lebo bohatým bral a chudobným dával. Na strane druhej by sa ho nemuseli veľmi obávať ani oligarchovia, lebo ako je známe, červenú angliu meral od buka do buka.

Marek DANKO

ČRTA

***V** týchto dňoch uplynulo dvadsať rokov od úmrtia spisovateľky, poetky a prekladateľky Maše Haľamovej. Bola významnou predstaviteľkou slovenskej medzivojnovej poézie, ktorej diela sa vyznačujú hlboko prežívanými citovými zážitkami. Autorka žensky krehkej lyriky stavila na čistotu a presvedčivosť jednoduchosti slova i básnického tvaru. Jej dielo preložili do deviatich cudzích jazykov.*

Verila v nesmrteľnosť lyrických veršov

Maša Haľamová sa narodila 28. augusta 1908 v Blatnici pri Martine v rodine turčianskeho obchodníka šafraníka. Prvé dva roky ľudovej školy vychodila v Martine, ďalšie dva v Starej Pazove v Srbsku, kam si ju po matkinej predčasnej smrti zobrala na výchovu učiteľka Oľga Textorisová, tiež rodáčka z Blatnice a matkina priateľka. Po rozpade Rakúsko-Uhorska sa vrátila na Slovensko, kde v roku 1925 zmaturovala na obchodnej škole. Pracovnú kariéru začala v sanatóriu v Novom Smokovci, pričom malebné prostredie Vysokých Tatier sa stalo jej domovom na celých tridsať rokov. Vydala sa tam za lekára Jána Pullmana a s výnimkou ročného pobytu v Paríži (Francúzsko), kde študovala francúzštinu (1929 – 1930), žila vo Vysokých Tatrách až do manželovej predčasnej smrti v roku 1956. Potom odišla do Martina, kde pracovala ako redaktorka vo vydavateľstve Osveta, a odtiaľ do Bratislavy, kde bola redaktorkou vo vydavateľstve Mladé letá až do odchodu do dôchodku v roku 1973.

„Nepoznám v slovenskej poézii poetku, ktorá by bola lepšie vyslovila stavy dievčenskej duše, jej radosť, nehu, nepokoj i pokoru ako Maša Haľamová, hoci jej ľúbostná lyrika ráta iba okolo tridsať básní," povedal na Haľamovej adresu spisovateľ Ján Turan. Už svojimi prvými útlymi zbierkami básní Dar (1928) a Červený mak (1932) sa natrvalo vpísala do básnickej pamäti medzivojnového obdobia aj celej modernej slovenskej poézie.

Autorka stojaca zdanlivo na okraji literárneho diania a bez príklonu k niektorému z dobových umeleckých prúdov zaujala úprimnosťou, prirodzenosťou a jednoduchosťou svojho prejavu. Ku klenotom slovenskej ľúbostnej lyriky patrí Haľamovej básnická zbierka Smrť tvoju žijem (1966) aj výbery z poézie Básne (1955), Dar (1964), Komu dám svoju nehu (1968), Čriepky (1993), Nepokoj (1998) alebo Milému (2003). Súborné dielo s názvom Básne jej vyšlo v rokoch 1957, 1972 a 1978. Napísala aj eseje Vyznania (1988) či Vzácnejšia než zlato (1988).

Príchodom do vydavateľstva Mladé letá sa Maša Haľamová dostala do styku s literatúrou pre deti a mládež a časom v nej uplatnila aj svoje tvorivé ambície. Pre deti napísala rozprávky Svrček a mravci (1957), Mechúrik Košťúrik s kamarátmi (1962), Petrišorka (1965), Hodinky (1966 – leporelo), Zabudnutý čert (1971), O sýkorke z kokosového domčeka (1976) a Biblické príbehy (1968). Prekladala tiež z ruskej, lužickosrbskej a českej literatúry, adresovanej najmä deťom a mládeži.

Spisovateľka zomrela 17. júla 1995 v Bratislave vo veku nedožitých osemdesiatich siedmich rokov. Pochovali ju na Národnom cintoríne v Martine. V roku 1983 jej udelili titul Národná umelkyňa. Cena Maše Haľamovej pre mladé slovenské poetky do tridsaťpäť rokov sa udeľuje od roku 2003. Založila ju Matica slovenská spoločne s rodinou spisovateľky. Sté výročie narodenia najvýznamnejšej slovenskej poetky prvej polovice 20. storočia si pripomenula Slovenská pošta v roku 2008 vydaním známky s Haľamovej podobizňou.

Dobyvateľ ľadových arén Vlado DZURILLA odišiel pred dvadsiatimi rokmi

Hannibal z Petržalky – rytier bez bázne a hany

Spočiatku som si myslel, že ten mládenček a dievčinka sa ukryli pred poludňajšou páľavou do lahodného chladu stáročných múzejných stien, aby tu našli azyl na lásku. Prvé krehké nežnosti – ako kocky ľadu v pohári malinovky s dvomi slamkami – nebudú predsa vystrkovať napospas slnku a upoteným dospelákom kdesi na tropickými horúčavami rozpálených uliciach hlavného mesta či na kamennej obrube fontány pod Rolandom...

Emil SEMANCO – Foto: archív autora

Kamenný rytier ako láskavý a starostlivý patrón už do starobylých uličiek vyprevádzal nejeden takýto párik. Lenže títo sotva dorastenci z Patrónky sa zaľúbili do hokeja. Tomáš a Lenka vedia ešte viac o bodyčekoch ako o bozkoch. Ich očividné vzrušenie nevyvolávala vzájomná

Hokejová legenda Vladimír Dzurilla s rodinou.

blízkosť v prítmí takmer ľudoprázdnej expozície v Sieni slávy slovenského hokeja, kde sú na čestnom mieste aj propriety pripomínajúce najlepšieho slovenského hokejistu 20. storočia, ale expozičný čas, ktorým chceli vo fotoaparáte zvečniť jeho brnenie s levom na hrudi, výstroj a prvú brankársku masku. Vo mne tá starožitná ochrana tváre až priveľmi evokovala film Mlčanie jahniat a prísnej lektorke či expozičnej sprievodkyni ich hlasný obdiv pripomenul cerberskú povinnosť chrániť nedotknuteľnú sviatosť vitrín, v ktorých sa pri Dzurillovom mene vlastne odvíjal celkom iný film – životný príbeh Hannibala z Petržalky. Tiež prekročil Alpy i Pyreneje, vystrašil i podmanil si hokejovú veľmoc za morom, aby mu po slávnych triumfoch, ale aj porážkach, zavše nespravodlivý, ale nepodplatiteľný arbiter čas nad predčasným hrobom zanechal kartáginský epitaf: Dokázal si víťaziť, ale svoje víťazstvá neužiješ!

Vladimír Dzurilla sa svojich triumfov naozaj nenabažil. Nečakaná smrť ho vytrhla z nášho stredu pred dvadsiatimi rokmi ani nie vo veku päťdesiatštyri rokov...

■ SPOČIATKU MACÍK

Hannibal? Nie, nemyslím si, že by mu bol ktosi dal také meno či prezývku. U pána Rumpíka v petržalskom družstve hokejbalistov bol spočiatku tento kučeravý, zavalitý chalan, ktorý vraj dlho nevedel ani korčuľovať, pre všetkých Maco. To azda spôsobila atmosféra starej budovy múzea, postaveného v klasicistickom štýle so stĺpmi a s tympanónom na priečelí, lesk vystavených medailí z Innsbrucku, Grenoblu a Viedne či kedysi rímskej Vindibony, že som ho pasoval na vojvodcu...

A či ním brankár nie je? Aj keď je na kolbišti posledný vzadu, neraz rozhoduje o všetkom, zneškodňuje nájazdy, udatne čelí dažďu striel a v krutých bitkách muža proti mužovi o každý meter ľadu je ten, čo velí na klzisku obranným formáciám, vysúva raz ľavé a inokedy pravé krídla, zakladá útoky a rozhoduje o osude zápasov...

Možno zaúčinkovali aj antické Pýtie, ktoré v Delfách veštili olympijskú éru a ako slovanské sudičky vložili Vladovu hviezdu do znamenia Leva, čo je – uznáte – kráľovské predurčenie.

Pre tých dvoch mladých fanúšikov hokeja z mantinelmi ohradeného ihriska na Cádrovej ulici v korunovačnej metropole je Dzurilla idol, ktorému Lenka venovala svoje azda doteraz najkrajšie vyznanie: „Hrávam hokej spolu s Tomášom a ostatnými chalanmi z dvora od desiatich rokov. Postavili ma do bránky. To je moje kráľovstvo. Zaujíma nás všetko, čo je spojené s touto hrou. Zbierame fotografie, podpisy hráčov na karty...

Teraz sme spoznali naozajstného hokejového kráľa!"

■ ZA PÁR HOKEJOK...

Rozhlasový reportérsky kráľ Gabo Zelenay, ktorý komentoval už prvý triumf našich reprezentantov na štokholmskom hokejovom šampionáte v roku 1948, v čase, keď som pracoval na knihe Najkrajší kút, pridal k Vladovi Dzurillovi epizódku, ako ho z Petržalky „kúpili" za niekoľko hokejok a pár pukov...

„S kolegom Lacom Grossom, (reprezentačný hádzanársky tréner a legenda športového novinárstva v denníku Práca) sme si všimli v družstve hokejbalistov petržalského

Zvečnený na slovenských známkach.

Kovosmaltu chlapca v bránke s výborným postrehom. Za jedenásť hokejok pre ‚otca' Rumpíka, ktorý ich trénoval, sa ho podarilo prelanáriť do ŠK..."

Pravda, spomienke na Dzurillove hokejové začiatky predchádzala výrečná Zelenayova „reportáž" o jeho predvojnovom brankárskom pôsobení v trenčianskom Oddiele armádnych pretekárov: „V rozhodujúcom zápase o titul prvoligového majstra medzi OAP a ČLTK Praha som si pred koncom stretnutia za stavu 4:4 nešťastne zrazil puk do vlastnej siete. Plakal som v šatni ako malé dieťa. Spoluhráči ma utešovali. Márne, aj tak som celú noc prechodil po meste... A definitívne som sa rozhodol: Zavesím korčule na klinec. Aj sa stalo – viac som hokej nehral!"

„Vlado mal inú náturu," pridal mi rok po smrti legendárneho brankára postreh o svojom susedovi z Radvanskej ulice spisovateľ Ladislav Ťažký. „Nevidel som ho robiť na klzisku cirkusy, mlátiť hokejkou do ľadu alebo po bránke. Myslím si, že po góle skôr uvažoval, kde a v čom urobil chybu. Ak sa hneval, tak len vo vnútri a sám na seba...

Pokojný, rozvážny, slušný. Nikdy sa nestalo, že by ma na ulici nepozdravil a nespýtal sa, či niečo nepotrebujem; ak treba, že ma zavezie do mesta..."

„Dzurilla dostal gól, len ak sa protihráč pomýlil, urobil čosi, čo nemalo logiku, s čím nerátal. Inak mal absolútny postreh," gradoval debatu o brankárskej legende Zelenay. „A viete, ako sme ho, zelenáča, skúšali? Na paličku sme nakreslili čiarky a púšťali ju voľným pádom popri jeho dlani. Vždy ju dokázal chytiť hneď na tých spodných dielikoch!"

„Desať pukov a tri hokejky," upresňoval nikdy a nikým nespísanú petržalskú prestupovú dohodu s nadaným Rumpíkovým hokejbalovým brankárom Jožo Golonka. A potom celú tú legendarizovanú príhodu o zrode najjagavejšej slovenskej hokejovej hviezdy ďalej leštil: „Či bolo tých palíc jedenásť, alebo tri, na začiatku Vladovej výnimočnej, ale doma nie vždy docenenej kariéry bol veľký vyhľadávač talentov Vilo Čech – obyčajný robotník z Káblovky, ktorý na takýchto ‚vidieckych' ihriskách objavil aj neskorších nezabudnuteľných futbalistov – elegána Karola Jokla alebo Joža Oberta. Napokon aj Vlado napriek svojej robustnej postave hral výborne futbal, volejbal aj tenis. V šestnástich už chytal za rezervu Slovana a v osemnástich, keď sa nám v áčku zranili obaja brankári, vychytal nám zápas v Chomutove... Potom už bolo pamätných zápasov v klube i v reprezentácii, na Kanadskom pohári v roku 1976, kde sa stal najlepším hráčom turnaja, veľa.

Desaťročie sme boli nerozlučná dvojica a počas našej spoločnej hokejovej hotelovej anabázy vždy sme mávali spoločnú izbu," vyberal z bohatej hokejovej kroniky dnes už sedemdesiatsedemročný nezabudnuteľný útočník, ktorý svoju knižnú spoveď spomedzi mantinelov nadpísal charakteristickou prezývkou Žiletka. Golonka je „žiletka" v postrehoch a hodnoteniach stále!

Dzurillove memoáre vyšli v roku 1982 s názvom Svet pred maskou. O ich reedíciu sa krátko po manželovej smrti postarala pani Zlata Dzurillová. Je len jej zásluha, že zimný štadión v Ružinove pomenovali po Vladovi Dzurillovi a každý rok udeľujú slovenskému najlepšiemu brankárovi cenu s jeho menom.

„Naše slniečko," povedala aj za dve otcove princezné – teraz právničku a lekárku – pani Zlata, keď sme raz listovali v rodinnom albume . Kým som si prezeral dovolenkové fotografie vnučiek Emmy a Ley, ktorých sa Vlado nedožil, potajomky si utrela slzu. A aby zahovorila dojatie, pridala do letnej nálady: „Veľmi rád mal leto. Bol na slnko..."

■ SKVELÁ BILANCIA

Vladimír Dzurilla odohral v Slovane šestnásť sezón; v najvyššej hokejovej súťaži nastúpil na takmer šesťsto ligových zápasov; bývalú republiku reprezentoval vyše stosedemdesiat ráz; na majstrovstvách sveta štartoval jedenásťkrát, pričom z troch šampionátov (1972, 1976, 1977) sa vrátil s titulom majstra sveta. Zo Zimných olympijských hier v Grenobli v roku1968 si priviezol striebro; z Innsbrucku (1964) a zo Sappora (1972) bronzové medaily...

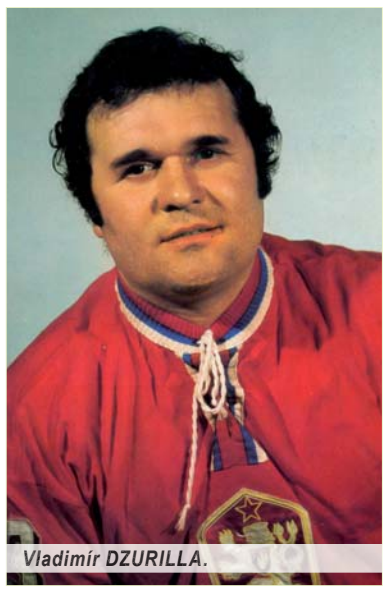

Vladimír DZURILLA.

VLADIMÍR DZURILLA
*** 2. august 1942 Bratislava**
† 27. júl 1995 Düsseldorf

Hokejová kariéra: 1960 – 1973 brankár v Slovane Bratislava; päť sezón v Zetore Brno; hráčsku kariéru skončil v NSR, kde neskôr pôsobil aj ako tréner.

Legenda slovenského hokeja, 172 štartov v reprezentácii Česko-Slovenska, jedenásť ráz sa zúčastnil na MS, štyrikrát na ZOH, kde získal tri medaily – striebornú a dve bronzové.

Na MS v Prahe (1992), Katoviciach (1976) a vo Viedni (1977) bol brankárom reprezentačného družstva, ktoré získalo titul majstrov sveta a Európy.

Nezabudnuteľnými výkonmi si podmanil kolísku hokeja na premiérovom ročníku Kanadského (neskôr Svetového) pohára v roku 1976.

„To, čo dnes ukázal, som ešte nezažil," hodnotil Dzurillove brankárske zákroky v pamätnom stretnutí s legendami „javorových listov" 9. septembra 1976 gólman Montrealu Canadiens Ken Dryden. Náš reprezentačný výber zvíťazil vtedy nad Kanadou 1:0 a práve Dzurilla, ktorý mal vtedy tridsaťštyri rokov, privádzal svojím umením Kanaďanov do zúfalstva. Celý svet vzápätí obletela snímka, ako si po stretnutí vymieňajú s domácim brankárom Roggie Vachonom dresy. Stalo sa tak prvý raz v histórii!

Do Siene slávy IIHF uviedli Vladimíra Dzurillu v roku 1998; o štyri roky neskôr sa stal jedným z prvých nominovaných do Siene slávy slovenského hokeja...

Július Šupler: „Už samotná voľba Vlada Dzurillu za najlepšieho slovenského hokejistu 20. storočia hovorí za všetko. Vynikajúci brankár i človek, superosobnosť aj v kontexte svetového hokeja, ktorá dala tomuto športu u nás nesmierne veľa. Je najžiarivejším príkladom toho, ako prístupom k tréningu v symbióze s obrovským talentom a obdivuhodným ľudským rozmerom možno dospieť k najvyšším métam. Mladí hokejisti majú vo Vladovi Dzurillovi ten najlepší príklad!"

Ján Laššák, držiteľ niekoľkých Cien Vladimíra Dzurillu pre najlepšieho brankára: „Pán Dzurilla bol pre mňa veľký vzor. Dokázal si udržať špičkovú výkonnosť dlhé roky. Mal som šťastie stretnúť sa s ním osobne v kempe pre mladých brankárov v slovinskom Blede. Silno na mňa zapôsobila jeho vľúdna tvár a široká vnímavá duša. Veľa som počul a čítal o jeho ľudských kvalitách."

Zhodou viacerých šťastných okolností sa hokejovému Slovanu práve v týchto dňoch pred začiatkom ďalšej sezóny v KHL podaril husársky kúsok. Od ozajstného fanúšika získal originál striebornej olympijskej medaily zo Zimných olympijských hier 1968 v Grenobli – práve takej, aká zdobila aj hruď najlepšieho slovenského hokejistu 20. storočia. Darca ju pred niekoľkými rokmi vydražil na aukcii jedného špecializovaného kanadského servera a zachránil ju pre slovenský hokej. Podľa vyjadrenia vedenia HC Slovan Bratislava vytvoria pre medailu čestné miesto v klubovej Sieni slávy vo VIP priestoroch Slovnaft Areny. Slovenská pošta vydala v roku 2015 známku na počesť tohto nášho výnimočného športovca.

POLEMIKA

Ad.: Pocta V. Biľakovi

Reagujem na článok v SNN od Jána Smolca s týmto titulkom, ktorý priniesli matičné noviny, lebo s jeho obsahom sa nedá celkom súhlasiť. Sme s autorom takmer vrstovníci – ja som len o dva roky starší – prežili sme teda spolu obdobie pôsobenia V. Biľaka a vieme ho podľa svojich skúseností hodnotiť.

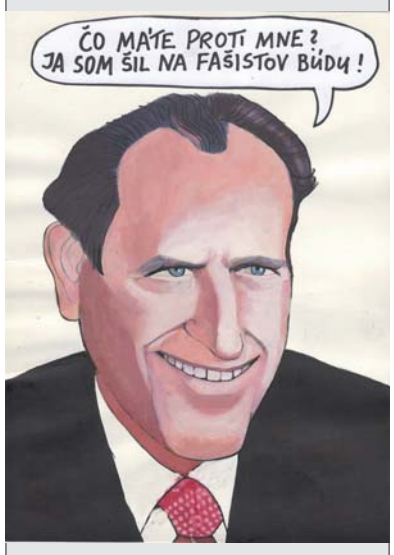

J. Smolec rozhorčene odsudzuje tolerovanie tohto bývalého vysokého predstaviteľa KSČ. Ja sa však pravdupovediac nečudujem, lebo som si overil, že uvedenú poctu mu vzdávali občania jeho rodnej obce a hlavným rečníkom na slávnosti odhalenia pomníka bol mladý, schopný, vyštudovaný historik J. Hrdlička. Nepoznám obsah jeho reči, ale podľa mňa mohlo v nej zaznieť, že z krajčírskeho učňa sa stal jeden z najčistejších politikov tej doby, ktorý sa zodpovedne staral o chudobný kraj na východe našej vlasti a bolo jeho zásluhou, že bol aj v záujme jeho chudobných občanov spriemyselňovaný. Kto chce, vie aj to, že po boku A. Dubčeka pracoval na reformách v strane i spoločnosti, až kým neuvidel, že dochádza k zmene, ktorá ohrozuje naprogramovaný „socializmus s ľudskou tvárou“. Novodobá história ukázala, že sa nemýlil, program naplnený nebol, čím predstihol mnohých erudovaných a študovaných politikov.

Touto reakciou chcem vysloviť želanie, aby sme spravodlivo hodnotili udalosti aj osobnosti a tiež poukázať na skutočnosť, že ani v Matici nie sme všetci jednej krvnej skupiny. Na záver si dovolím zareagovať na hanebnú kauzu v súvislosti s Národným pokladom. Členom MS som štyridsaťsedem rokov a za dvadsaťročného predsedníctva J. Markuša som zastával funkciu predsedu miestneho odboru. Mal som možnosť poznať jeho osobné, odborné aj ľudské vlastnosti. Aj napriek krivde voči mojej osobe som si ho vážil a hodnotil kladne. Žiaľ, dopustil sa hrubej chyby, ktorú nech spravodlivo vyšetria a postihnú orgány činné v trestnom konaní a primerane odsúdi aj členská základňa. Súčasne by som si želal, aby naša matičná i národná rodina spravodlivo hodnotila činnosť J. Markuša aj za jeho pôsobnosť, keď v pohnutých časoch bojoval neúnavne za národnú identitu, slovenský jazyk kultúru a štátnosť. Buďme k udalostiam i osobnostiam spravodliví.

Karol MRÁZIK

V Trenčíne obnovili hrob Štúrovej matky

V rámci Roka Ľudovíta Štúra konala sa na trenčianskom evanjelickom cintoríne pietna spomienka na matku Ľudovíta Štúra Annu Štúrovú, rodenú Michalcovú. Stalo sa tak v deň 162. výročia jej úmrtia a zároveň na Ľudovíta 25. augusta pri jej obnovenom hrobe. Zišli sa pri ňom predstavitelia Matice slovenskej, cirkví, spoločenských organizácií, ako aj obyvatelia Trenčína. Trenčiansky samosprávny kraj zastupovala poverená vedúca oddelenia kultúry Miroslava Mazánová.

S myšlienkou obnovenia hrobu prišiel trenčiansky Miestny odbor Matice slovenskej. Jeho predsedníčka Jana Poláková na otázku prečo sa tak stalo, odpovedala: „Keď sme boli pri hrobe v januári pri príležitosti narodenia Anny Štúrovej, nemilo nás prekvapilo, v akom je zlom stave. To nás podnietilo ku krokom vedúcim k jeho obnove. Podarilo sa nám zhromaždiť tisíctristo eur, prispeli k nim Trenčiansky samosprávny kraj, Matica slovenská, Slovenská národná strana a niekoľko ďalších sponzorov. Pôvodne sme si mysleli, že dáme urobiť len pamätnú tabuľu, ale ľudí ochotných pomôcť je ešte, našťastie, dostatok.“

Recitátor Juraj Sarvaš hovoril o významnom zástoji slovenských matiek, ktoré ovplyvnili postoje svojich synov. Ako príklad uviedol Pavla Országha Hviezdoslava. Za to, že svojho syna Ľudovíta uchránila pred nástrahami života v uhorskej spoločnosti, pochválil Annu Štúrovú podpredseda Slovenskej národnej strany Jaroslav Paška. Predseda Matice slovenskej Marián Tkáč pripomenul posledné tri roky života Ľudovíta Štúra po smrti svojej matky i Adely Ostrolúckej. V tom čase napísal pozoruhodné dielo Slovanstvo a svet budúcnosti, svojím spôsobom základné dielo tzv. panslavizmu. Vyzval neprítomnú verejnoprávnu televíziu, aby sa viacej venovala štúrovským súvislostiam práve v jeho roku, aby napríklad nakrútila dokument o jeho matke a celej Štúrovej rodine. Slávnosť sprevádzal miestny spevácky zbor Zvon.

Anna Štúrová žila s manželom Samuelom Štúrom v učiteľskom byte v Uhrovci a po jeho smrti v roku 1851 sa presťahovala k príbuzným do Trenčína, kde bývala aj s dcérou Karolínou. Umrela vo veku necelých šesťdesiattri rokov. Na trenčianskom evanjelickom cintoríne sú pochovaní aj ďalší členovia Štúrovej rodiny.

Irena BERKOVIČOVÁ

Bratské pozdravenia a priateľstvo bez hraníc sú stále pevnejšie

V Pilíši je Jánošíkova krčma už vyše tridsať rokov

O tom, že miestne odbory Matice slovenskej žijú kultúrou, nemožno pochybovať. Svedčí o tom opätovné stretnutie matičiarov zo Štúrova a z Trenčianskej Teplej, ktorých začiatok sa viaže k roku 2013, keď sa tieto kontakty začali v rámci projektu Bratské pozdravenie a pokračujú každý rok spoločnými podujatiami.

V tomto roku matičiari v Štúrove pripravili koncom mája na pešej zóne v Štúrove Tradičné májové stretnutie a ľudovú veselicu, na ktorú pozvali aj matičiarov z Trenčianskej Teplej a ich folklórnu skupinu Teplanka. Už vtedy s tajomníčkou MS v Štúrove M. Vavreczkou začali pripravovať program na dvojdňovú návštevu krajanov v Maďarsku.

Autobus plný matičiarov vyrazil do Štúrova, kde ich čakala večerná ľudová veselica a návšteva obce Bíňa. Tu sa popri významných architektonických skvostoch nachádza viac antických pamiatok a rozsiahle zemné opevnenie súvisiace s bojom o nástupníctvo na uhorský kniežací stolec v roku 997 medzi nitrianskym kniežaťom Štefanom a šomoďským kniežaťom Kopáňom.

Vzácnymi sakrálnymi stavbami sprevádzal matičiarov miestny farár, pre ktorého, ako aj pre všetkých bolo hlbokým zážitkom zaspievanie mariánskych piesní členkami FS Teplanka v kostole i v známej bíňanskej rotunde s výbornou akustikou. M. Vavreczká cestou späť do Štúrova upriamila pozornosť návštevníkov na majestátny pamätník obetiam druhej svetovej vojny pri obci Kamenín a na unikátnu prírodnú lokalitu Kamenínske slaniská. Teplanka i spevácky súbor z Gbeliec, detský folklórny súbor z Vinodolu a ženská skupina s country tancami účinkovali po návrate na štúrovskej pešej zóne. Po ich vydarenom programe nasledovala ľudová veselica na matičnom dvore až do neskorých večerných hodín. V nedeľu sa vydali na cestu do Maďarska. Čakala ich tu prehliadka Vyšehradu, jednej z najmalebnejších častí Maďarska, kde je množstvo pamätihodností – Dolný hrad, Vodná bašta, Kráľovský palác, a kde sú i termálne liečivé a minerálne vody. Matičné putovanie pokračovalo potom návštevou pilíšskych Slovákov v obci Mlynky. Hostí zo Slovenska privítala v Slovenskom dome pani M. Demjénová – predsedníčka Združenia pilíšskych Slovákov a predsedníčka Slovenskej samosprávy v tejto obci spoločne so svojimi spolupracovníkmi. Oboznámili ich so svojou rodnou obcou, s jej históriou, verejným životom, ako i s príchodom slovenského obyvateľstva do tejto oblasti pred tristo rokmi.

Dobrosrdečná slovenská pohostinnosť, pretrvávajúca v tejto oblasti, sa opäť prejavila i pri návšteve Jánošíkovej krčmy, ktorú pán Fraňo prevádzkuje pod týmto hrdým slovenským názvom viac ako tridsať rokov. Ako spomienku na literárne dielo pána Fraňa si niektorí odniesli jeho knihy v slovenskom jazyku, a samozrejme mnoho nezabudnuteľných zážitkov z tejto návštevy.

Zuzana SKLENÁROVÁ, predsedníčka MO MS

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Európe chýbajú Sobieski a Selepčéni

Keď sa k nám už raz dávno, v časoch Turčina Poničana, valili moslimovia, všetci – králi ich generáli i biskupi – vedeli, o čo ide, bránili svoje národy a viacerí dokonca umreli na čele svojich vojsk. Až sa napokon udiala veľká bitka 12. septembra 1683 pri Viedni – patrí sa pripomenúť 332. výročie tejto udalosti. Tú rozhodli okolo šiestej podvečer husárske pluky poľského kráľa Sobieskeho a prinútili Turkov na útek. Pápež Inocent XI. povýšil z vďačnosti tento deň na sviatok Mena Panny Márie.

Dnes sa k nám opäť valia masy moslimov, ale naši terajší „panovníci" a perfektne platení europoslanci nás nebránia, ale naopak, určujú kvóty, koľko ktorý štát ich má prijať a postarať sa o nich. Rozumiete tomu? Prečo konajú európski politici (ale evidentne nie iba oni!) práve tak? Len preto, že „hostia" prichádzajú zatiaľ bez zbraní? Či preto, že sa medzi nimi nájde aj zopár žien a detí sýrskych kresťanov? Prečo apelujú na humánne cítenie Európanov a nezakročia v štátoch, skade migranti pochádzajú? Prečo tam nepomôžu nastoliť mier presne tak, ako si to želá jeden spomedzi prišelcov: „Urobte poriadok v mojej vlasti a ja sa tam rád vrátim!" Prečo naopak tolerujú útoky Turkov (zase sú v tom Turci!) na jediných odvážnych bojovníkov proti Islamskému štátu – na Kurdov?

Toto konanie akoby potvrdzovalo správy, podľa ktorých ide o vysoko organizovanú operáciu na obsadenie Európy islamskou armádou. A že testosterónových mládencov privážajú veľké lode na more, tam ich preložia na ľahko sa potápajúce člny, ale tie už čakajú na brehu Talianska či Grécka..., aby sa o nich postarali. A kto organizuje „spanilé" pochody migrantov do Maďarska? Prebudia sa politici po tom, čo maďarskí prevádzači na nákladiaku oblepenom reklamou slovenskej potravinárskej firmy! (ide len o náhodu alebo o protislovenskú provokáciu?) nechali surovo zahynúť sedemdesiatjeden ľudí?

Ako veľmi chýbajú Európe a svetu odvážni politici typu Jána III. Sobieskeho a Juraja Selepčéniho-Pohronca. Tento Slovák sa z dedinského pastiera postupne vypracoval na nitrianskeho biskupa, na ostrihomského arcibiskupa a uhorského primasa. On mal rozhodujúcu zásluhu na tom, že sa poľský kráľ zúčastnil na bitke pri Viedni.

vydavatel.sk
SLOVAKIA | ONLINE
·tasr·

Športová i spoločenská stránka turnaja Zober loptu, a nie drogy v Hule

Domáci zvíťazili, vyhrali všetci

Jana SLOBODNÍKOVÁ – Foto: Peter HOLEČKA

Predseda matičnej organizácie v Dolnom Ohaji Vojtech Porubský s pomocou podpredsedu Nitrianskeho samosprávneho kraja Ladislava Marenčáka, starostu obce Hul Pavla Guláša a vedením základných škôl v Huli, Dolnom Ohaji, Jasovej a Kolte už štvrtýkrát pripravili žiacky futbalový turnaj s názvom Zober loptu a nie drogy.

Nezabudnuteľný rozhodca V. Demo.

Putovné podujatie sa tentoraz uskutočnilo na ihrisku v Huli, kde V. Porubský privítal mladých futbalistov, zaželal im veľa športových úspechov a zároveň vyzval na minútu ticha za v marci zosnulým rozhodcom Vojtechom Demom, ktorý tieto turnaje viedol. Prítomnej vdove po ňom odovzdal sošku so žltou a červenou kartou a píšťalkou s nápisom In memoriam Vojtech Demo...

■ POVZBUDENIE DO HRY

Podpredseda NSK L. Marenčák povzbudil chlapcov i dievčatá do hry, lebo v družstve Dolného Ohaja boli aj futbalistky Patrícia Melíšková a Viktória Slobodníková, slovami: „Skôr než kopnete do lopty, chcem sa poďakovať zato, že ste dnes tu, pretože možno niektorí vaši rovesníci sedia za počítačom..." Zaspomínal si aj na časy svojho detstva, keď s kamarátmi hrávali športové hry a tešili sa na futbalové zápolenia. Jeho príspevkom boli na záver turnaja futbalové lopty, ktorými jednotlivé kolektívy obdaroval.

■ FINTY PATRÍCIE

Dlhý by bol komentár o vzájomných stretnutiach, o vydarených akciách, kto a ako z funkcionárov samospráv a pedagógov jednotlivých škôl svoje družstvá koučoval, aj o tom, kto sa postaral o góly a ako organizátori i rozhodcovia vyriešili situáciu, keď na trávnik vybehli susedia Dolnoohajčania i domáci Huľania na nerozoznanie v rovnakých červených dresoch. Huľania sa gavalierskyprezliekli a napokon hrali v zelených, Jasovčania v bordových a Koľta v žltých dresoch. Marek Rybár a Jozef Kráľ s píšťalkami potom už nemali problém. Vari len rozseknúť gordický uzol, kto napokon obsadí prvú priečku, lebo Huľania i Dolnoohajčania mali po poslednom hvizde rovnaký počet piatich bodov i navlas rovnaké skóre. Prvenstvo napokon prisúdili domácim. Za najlepšieho brankára vyhlásili Maroša Klačana z Jasovej, najlepším hráčom bola deviatačka Patrícia Melíšková z Dolného Ohaja a najlepším strelcom Sebastián Mikulec z Hulu.

Putovný pohár predsedu MO MS v Dolnom Ohaji V. Porubského získal víťazný Hul. Pamätné listy dostali aj ďalší organizátori a garanti podujatia. Na budúci rok sa stretnú na štadióne a medzi futbalovými bránkami v Dolnom Ohaji.

Sedemdesiate výročie oživotvorenia MO MS v Košiciach

Miestny odbor Matice slovenskej v Košiciach si počas leta pripomenul významné povojnové udalosti v tomto meste, keď na valnom zhromaždení 23. júna 1945 po šesťročnej maďarskej okupácii bol obnovený Miestny odbor Matice slovenskej. Košickí matičiari pri buste Karola Murgaša na Kováčskej ulici si uctili deväťdesiate výročie úmrtia tohto národného buditeľa, ktorý významne prispel k rozvoju slovenského národného a kultúrneho života v metropole východu. V novembri 1919 založil organizáciu Matice slovenskej .

„My Košičania môžeme ďakovať jemu i Ťahanovčanom za to, že Košice pripadli po prvej svetovej vojne Česko-Slovensku, lebo maďarské politické špičky silou-mocou chceli naspäť najmä mesto Košice aj s okolím," pripomenul vo svojom vystúpení Anton Meteňko, podpredseda košickej matičnej organizácie. Matičiari sa potom presunuli do priestorov Malej scény Štátneho divadla v Košiciach, kde si pripomenuli sedemdesiate výročie obnovenia slovenskej kultúry a matičnej činnosti. Bohatý program viedol

predseda MO MS Ján Buleca, ktorý privítal prítomných a uviedol program speváckej skupiny Košické matičiarky pod vedením vedúcej Heleny Kalinovej. Na podujatí sa zúčastnili Otto Brixi, poslanec NR SR, riaditeľ Štátneho divadla v Košiciach Peter Himič, predseda Matice slovenskej Marián Tkáč a ďalší funkcionári. Početné publikum popri matičiaroch tvorili študenti dvoch košických stredných škôl: Gymnázia Jána A. Komenského a Strednej zdravotnej školy na Mojzesovej ulici v Košiciach. V programe zazneli príhovory predstaviteľov kultúrneho života v Košiciach a zástupcov Matice slovenskej. Povojnové obdobie rozvoja kultúrneho života v druhom najväčšom slovenskom meste zhodnotil riaditeľ Štátneho divadla v Košiciach P. Himič. O matičnom živote referoval J. Buleca. S pozdravmi vystúpili O. Brixi a predseda MS M. Tkáč. Nevšedným zážitkom bolo vystúpenie herca Mgr. art. Františka Baloga, ktorý predviedol ukážku dramatizácie próz Stanislava Rakúsa. Na záver podujatia prítomní zaspievali matičnú hymnu.

(bul)

Vydarený deň detí v Turci

V hornoturčianskej obci Turčianske Jaseno spojili matičiari tohtoročný Deň detí s Dňom matiek a tak nečudo, že na podujatí organizovanom spoločne s obecným úradom, s výraznou podporou dobrovoľných hasičov a s finančnou podporou Turvodu sa zúčastnila takmer celá obec.

Deti a mládež z obce i okolia súťažili v rôznych zaujímavých podujatiach, vo vedomostných súťažiach a v športových zápoleniach. Kreslili a zmysluplne prežili celé popoludnie. „Skákací hrad" lákal najmä najmenších, súťaže mladých hasičov, ukážky hasičskej a zdravotnej záchrany, ako aj schladenie sa v horúcom júnovom dni v hasiacej pene zas vyzývali ukázať schopnosti aj odvahu mládež. Zaujalo vystúpenie rodiny heligonkárov Majerčíkovcov zo susednej obce Diaková, ale najväčší úspech mal len jedenásťročný hudobník Andrejko Majerčík. K dobrej nálade prispel skvelý guláš i chutné slovenské nápoje, takže podujatie plynule pokračovalo pre starších až do nočných hodín. Matičiari, predseda MO, starosta obce Rastislav Jesenský, ako aj ostatní organizátori mohli s uspokojením konštatovať výborne zabezpečenie jednotlivých programových častí akcie a celkovú prípravu vydareného dňa.

(vk)
Foto: autor

PRIPOMÍNAME SI

5. septembra

– stodesať rokov, čo v Bratislave začalo premietať prvé stále kino (1905) v hoteli U zeleného stromu (Carlton)

– po deväťročnom väzení umrel pred päťdesiatimi piatimi rokmi spisovateľ Ivan Horváth (1904 – 1960); po vojne poverenik sociálnych vecí, neskôr šéfredaktor Kultúrneho života, delegát ČSR pri OSN..., kým ho nezavreli za „buržoázny nacionalizmus"; z literárnej tvorby spomeňme prózy Vízum do Európy, Človek na ulici, Návrat do Paríža, Život s Laurou

6. septembra

– deväťdesiatpäť rokov od narodenia kameramana Karola Kršku (1920 – 1989), spolutvorcu filmov Medená veža, Orlie pierko...

7. septembra

– pred päťdesiatimi piatimi rokmi sa narodil hokejista Dušan Pašek (1960 – 1998)

– hokejový reprezentant Libor Hudáček má dvadsaťpäť rokov

8. septembra

– sto pätnásť rokov, čo sa dokončilo železničné spojenie Bratislava – Břeclav (1900), čím sa získalo aj južné prepojenie Slovenska s Prahou a cez Devínsku Novú Ves druhé spojenie s Viedňou

9. septembra

– pred tristo piatimi rokmi (1710) v kláštore pri Naháči zomrel spisovateľ Benignus Smrtník, predstavený kláštora v Malackách, narodil sa okolo roku 1650

10. septembra

– v roku 1620 (pred 395 rokmi) vyhorela Skalica, do tla zhorelo stopäťdesiatštyri domov, aj farský kostol so zvonmi a s organom

– tridsaťpäť rokov od smrti významného maliara a grafika Ota Opršala (1926 – 1980), výtvarníka Vydavateľstva Matice slovenskej a Komorného divadla

– šesťdesiatpäťku oslávi básnik a publicista Peter Mišák, člen predstavenstva Spolku slovenských spisovateľov, istý čas aj šéfredaktor Slovenských národných novín; z tvorby spomeňme zbierky Deň, Soľ v nás, Stanice, Rút, poviedkový cyklus Pointa smrť...

11. septembra

– dvestopäťdesiatpäť rokov, čo Mária Terézia založila kráľovskú uhorskú gardu telesných strážcov (1760), do ktorej mala každá stolica poslať dvoch urastených mladých šľachticov, ktorí jej potom päť rokov slúžili; garda sa stala pre neprajníkov osvietenskej panovníčky motívom zlomyseľných narážok, Budapešť gardu chápala ako priateľské gesto cisárovnej k Maďarom, pričom v garde bola prevaha mladých dôstojníkov slovanského pôvodu (Chorvátov, Srbov, Slovákov a Rusínov)

– pred sto deväťdesiatimi rokmi uhorský poslanec gróf Jozef Dežofi navrhol v sneme prijať zákon, ktorý mal zakázať vydaj zemianskych dievčat a vdov, ak nevedeli po maďarsky, aby tak nemohli vychovávať potomstvo, ktoré by nebolo „rýdzo maďarské"

– stoštyridsaťpäť rokov od smrti spišského biskupa Ladislava Zábojského (1793 – 1870), ktorý ako jediný vysoký katolícky hodnostár tých čias otvorene sympatizoval so slovenským národným hnutím

(jč)

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., IČO 00 179 027, IČO 36 418 404. Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupca šéfredaktora Emil SEMANCO. Sídlo: P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 38 12 838, 38 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingová 23, 81251 Bratislava. Administrácia: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 38 12 838, 38 12 811. Tlač Neografia a.s., Bratislava. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián TKÁČ, Marián GEŠPER, Peter CABADAJ, Ján ČOMAJ, Ján JANKOVIČ, Jaroslav CHOVANEC. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j.1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180USD. Neobjednané rukopisy a fotografi e nevraciame. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.